

Ročník 2014

SLDB
Kód publikace: 170220-14

Praha, 27. února 2014

NÁBOŽENSKÁ VÍRA OBYVATEL PODLE VÝSLEDKŮ SČÍTÁNÍ LIDU

Zpracoval: Odbor statistiky obyvatelstva
Ředitel odboru: Ing. Josef Škrabal
Oddělení informačních služeb: tel.: 274 052 304, e-mail: infoservis@czso.cz
Kontaktní zaměstnanec: Mgr. Marie Radolfová, e-mail: marie.radolfova@czso.cz

Zajímají Vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další?
Najdete je na stránkách ČSÚ na Internetu: **www.czso.cz**

OBSAH

Úvod.....	4
1. Změny struktury obyvatel podle náboženské víry v letech 1991, 2001 a 2011.....	5
2. Základní rozdělení věřících podle způsobu deklaráce víry k 26. 3. 2011 a hlavní charakteristiky věřících.....	7
2.1. Věk, pohlaví a rodinný stav.....	7
2.2. Vzdělání.....	9
2.3. Plodnost žen.....	10
2.4. Rodiny a domácnosti.....	12
2.5. Národnost.....	14
3. Územní rozložení věřících.....	15
3.1. Regionální rozdíly.....	15
3.2. Velikostní skupiny obcí.....	20
4. Charakteristiky vybraných církví.....	23
4.1. Církev římskokatolická.....	24
4.2. Českobratrská církev evangelická.....	26
4.3. Církev československá husitská.....	28
4.4. Vzájemné srovnání základních charakteristik k 26.3.2011.....	32
5. Osoby bez náboženské víry.....	36
6. Osoby s neuvedenou odpovědí.....	39
Závěr.....	43

Seznam tabulek

Tab. 1 Obyvatelstvo podle náboženské víry v letech 1921 - 2011
Tab. 2 Obyvatelstvo podle náboženské víry v letech 2001 a 2011
Tab. 3 Přehled registrovaných církví zjišťovaných při sčítání lidu, domů a bytů v letech 2001a 2011
Tab. 4 Obyvatelstvo podle krajů a podle náboženské víry k 26. 3. 2011
Tab. 5 Obyvatelstvo podle velikostních skupin obcí a podle náboženské víry k 26. 3. 2011
Tab. 6 Obyvatelstvo podle pohlaví a podle náboženské víry k 26. 3. 2011
Tab. 7 Obyvatelstvo podle věku a podle náboženské víry k 26. 3. 2011
Tab. 8 Obyvatelstvo podle krajů a podle náboženské víry k 26. 3. 2011
Tab. 9 Obyvatelstvo 15leté a starší podle nejvyššího ukončeného vzdělání a podle náboženské víry k 26. 3. 2011
Tab. 10 Obyvatelstvo podle státního občanství a podle náboženské víry k 26. 3. 2011
Tab. 11 Obyvatelstvo podle ekonomické aktivity a podle náboženské víry k 26. 3. 2011
Tab. 12 Obyvatelstvo podle národnosti a podle náboženské víry k 26. 3. 2011

Kartogramy

Věřící hlásící se k Církvi římskokatolické
Věřící hlásící se k Českobratrské církvi evangelické
Věřící hlásící se k církvi Československé husitské
Věřící nehlásící se k církvi
Obyvatelstvo podle náboženské víry SO ORP Ústeckého kraje
Obyvatelstvo podle náboženské víry SO ORP Zlínského kraje

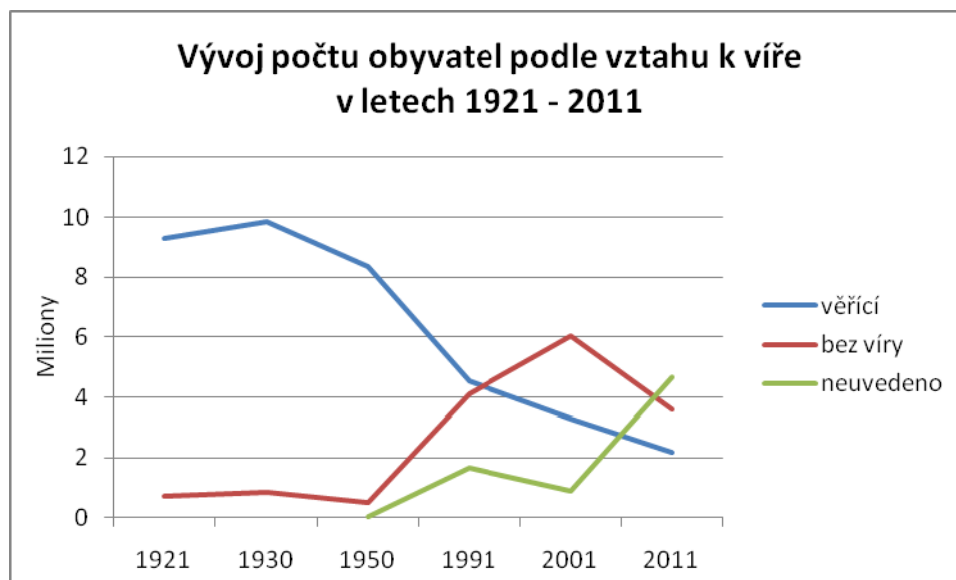
Úvod

Náboženská víra (resp. náboženské vyznání) byla součástí obsahu sčítání v letech 1921-1950 a 1991-2011. Tato dvě časová období, která oddělovalo zhruba 40 let, se lišila definicemi, přístupem i způsobem zjišťování.

Ve sčítáních 1921, 1930 a 1950 bylo náboženské vyznání definováno jako příslušnost k církvi, a to bez ohledu na to, zda šlo o církev státem uznanou. Pokud sčítaná osoba nebyla ve svazku žádné církve, byla zařazena mezi osoby „bez vyznání“. Církevní příslušnost nebylo možné měnit pouhým zápisem do sčítacího tiskopisu.

V roce 1954 vláda přijala usnesení o zrušení evidence náboženského vyznání. Pro sčítání to znamenalo na 40 let vypustit otázku z formuláře.

K opětovnému zařazení otázky na náboženské vyznání došlo až po roce 1989. Pro sčítání 1991, 2001 a 2011 bylo charakteristické nové pojetí zjišťování víry. Vysvětlivky pro vyplnění otázky stanovily, že vztahem k víře se rozumí nejen účast na náboženském životě některé církve (náboženské společnosti) nebo vztah k ní, ale je každému ponecháno, aby se svobodně vyjádřil o svém náboženském vyznání nebo aby uvedl, že je bez vyznání. Šlo tedy o svobodnou deklaraci postoje k víře. Tato liberální forma zjišťování vyústila ve sčítáních 2001 a 2011 do dobrovolnosti otázky, což zakotvil i zákon o sčítání. V roce 1991 byla sice otázka na náboženské vyznání ještě povinná, ale s ohledem na výrazně negativní reakce části obyvatel bylo tolerováno její nevyplnění. Z tohoto pohledu jsou údaje ze sčítání 1991, 2001 a 2011 v podstatě metodicky srovnatelné. Při sčítání 2011 byla navíc formulováním otázky dána možnost vyjádřit vztah k víře bez ohledu na bližší konkretizaci tohoto vztahu. Sčítací formulář obsahoval (kromě rubriky „bez náboženské víry“ a „věřící - hlásící se k církvi, náboženské společnosti“) také volbu „věřící - nehlásící se k žádné církvi ani náboženské společnosti“. V předchozích sčítáních byli respondenti s touto variantou odpovědi zahrnuti mezi „věřící - ostatní a nepřesně určené“ (zvolili přihlášení k věřícím, ale neuvedli žádnou bližší slovní specifikaci této volby). O oprávněnosti takto definované samostatné volby svědčí počet osob, které tuto odpověď zvolily. Téměř třetina všech osob, které svou příslušnost k víře deklarovaly, zvolila právě možnost „věřící - nehlásící se k žádné církvi ani náboženské společnosti“.

1. Změny struktury obyvatel podle náboženské víry v letech 1991, 2001 a 2011

Ve skupině osob, které se přihlásily k víře, měly zásadní zastoupení registrované církve. V roce 1991 působilo na území České republiky 19 registrovaných církví a náboženských společností. K datu sčítání 2011 jich bylo již 32.

Vývoj struktury obyvatelstva podle náboženské víry od roku 1991 vykazoval trvalý pokles podílu věřících osob. Během dvaceti let se jejich počet snížil na polovinu, v desetiletí 2001 - 2011 byl ale úbytek počtu věřících ovlivněn i vysokým počtem neuvedených odpovědí. Kolísavý vývoj měl počet osob, které deklarovaly, že jsou bez víry (bez vyznání). Nepravidelný vývoj měl i počet osob, které svůj postoj k víře neuvedly. V desetiletí mezi sčítáními 2011 a 2001 byl právě růst počtu osob s neuvedenou odpovědí (i zvýšení podílu na počtu obyvatel) nejrychlejší. Rozhodnutí neodpovědět na nepovinnou otázku se promítlo i do poklesu absolutních počtů osob hlásících se k nejpočetnějším tradičním církvím. Do jaké míry se ale na poklesu podílely právě neuvedené odpovědi, nelze z žádného jiného údaje přesněji kvantifikovat.

Struktura obyvatel podle náboženské víry (náboženského vyznání) v letech 1991 - 2011

	1991		2001		2011	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Obyvatelstvo celkem ¹⁾	10 302 215	100,0	10 230 060	100,0	10 436 560	100,0
Věřící	4 523 734	43,9	3 288 088	32,1	2 168 952	20,8
z toho						
Církev československá husitská	178 036	1,7	99 103	1,0	39 229	0,4
Církev římskokatolická	4 021 385	39,0	2 740 780	26,8	1 082 463	10,4
Českobratrská církev evangelická	203 996	2,0	117 212	1,1	51 858	0,5
Nábož. spol. Svědkové Jehovovi	14 575	0,1	23 162	0,2	13 069	0,1
Pravosl. církev v českých zemích	19 354	0,2	22 968	0,2	20 533	0,2
Slezská evangelická církev a.v.	33 130	0,3	14 020	0,1	8 158	0,1
Osoby bez víry (bez vyznání)	4 112 864	39,9	6 039 991	59,0	3 604 095	34,5
Neuvedeno (nezjištěno)	1 665 617	16,2	901 981	8,8	4 662 455	44,7

¹⁾ v letech 1991 a 2001 trvale bydlící, v roce 2011 obvykle bydlící

Pokles absolutních počtů se nevztahoval plošně na všechny církve a náboženské společnosti. Příslušníci či sympatizanti některých církví deklarovali svou příslušnost zhruba stejně jako v roce 2001 nebo i ve větším počtu. Z tradičních církví se v roce 2011 v porovnání s rokem 2001 zvýšil počet osob, které deklarovaly svou sounáležitost s Církví řeckokatolickou (o 29 % na téměř 10 tisíc osob), s Církví bratrskou (o více než 9 % na téměř 11 tisíc osob) a Starokatolickou církví v ČR (o 8 % na více než 1,7 tisíc osob). Z církví s kratší tradicí výrazný relativní růst zaznamenaly Církev Křesťanská společenství, kde se počet osob hlásících se k této církvi více než zdvojnásobil (na téměř 9,4 tisíc v roce 2011) a Apoštolská církev (s růstem o 8 % na téměř 5 tisíc osob). Několikanásobné zvýšení zaznamenaly i málopočetné Scientologická církev či Hnutí Hare Krišna, v absolutním vyjádření to byl ale růst počtu osob o pouhých 264 resp. 379 osob. K Pravoslavné církvi v českých zemích se v roce 2011 přihlásilo o zhruba 10 % méně osob než v roce 2001. Protože ale v mezidobí mezi sčítáními byla zaregistrována nově Ruská pravoslavná církev, podvorje patriarchy moskevského a celé Rusi v České republice, v úhrnu se počet osob, které se přihlásily k pravoslaví, zvýšil o 15 %.

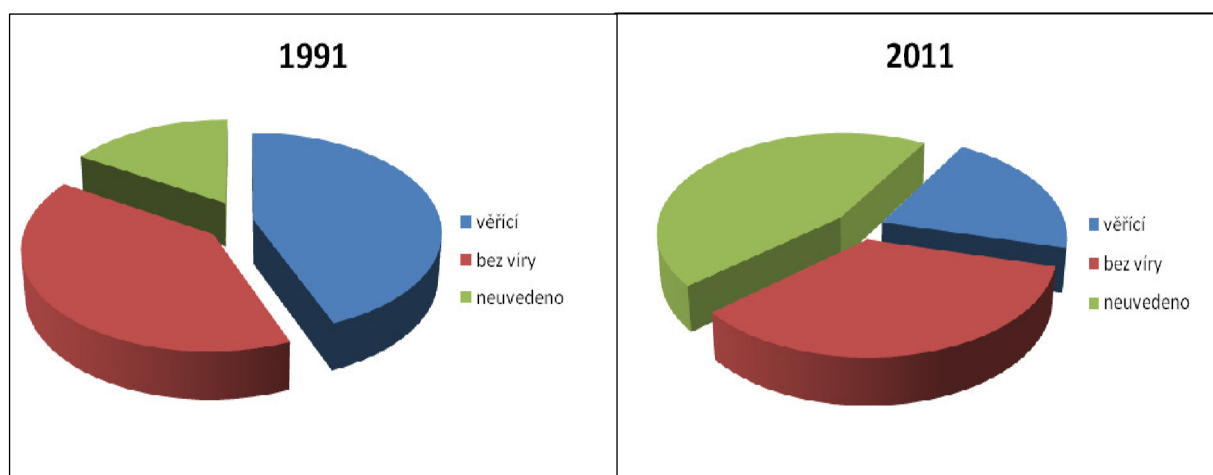
K početně významnějším novým církvím, které byly zjišťovány poprvé, kromě uvedené Ruské pravoslavné církve, podvorje patriarchy moskevského a celé Rusi v České republice lze zařadit i Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü (registrováno v roce 2007 jako první oficiální buddhistické společenství v ČR), který uvedlo v roce 2011 celkem 3 484 osob; současně dalších

2 617 osob zvolilo obecný zápis „buddhismus“. V roce 2001 se přihlásilo k buddhismu jako směru 6 817 osob.

I v roce 2011 platilo, že největšími církvemi zůstaly Církev římskokatolická (1,1 mil osob), Českobratrská církev evangelická (52 tis.) a Církev čsl. husitská (39 tis.). K dalším početnějším církvím patřila Pravoslavná církev v českých zemích, ke které se v roce 2011 přihlásilo 20,5 tis. osob (dalších téměř 6 tis. osob zvolilo Ruskou pravoslavnou církev, podvorje patriarchy moskevského). Hranici deseti tisíc věřících překročily ještě Náboženská společnost Svědkové Jehovovi (13 tis.) a Církev bratrská (11 tis.).

Hlavní charakteristikou výsledků sčítání 2011 o náboženské víře ve srovnání s předchozími cenzy byl extrémní počet osob, které využily možnosti dané zákonem nechat otázku na víru bez odpovědi. To ve svém důsledku znamenalo pokles absolutních hodnot u věřících celkem, ale i u většiny jednotlivých církví, náboženských společností a náboženských směrů.

Struktura obyvatelstva podle deklarace víry v letech 1991 a 2011

Hodnocení míry poklesu počtu věřících je vzhledem k počtu i podílu neuvedených odpovědí obtížné. I když trend snižování počtů osob hlásících se k tradičním církvím lze považovat za pravděpodobný, intenzitu tohoto poklesu z konkrétních údajů zhodnotit věrohodně nelze.

V roce 2011 nebyly do základní struktury obyvatel zahrnuty osoby, které svůj vztah k víře neuvedly (neoznačily ani že jsou věřící ani že jsou bez víry), ale uvedly slovním zápisem, že se hlásí k ateismu. Takových osob bylo 1 058, v tom 698 mužů a 360 žen.

2. Základní rozdělení věřících podle způsobu deklarační víry k 26. 3. 2011 a hlavní charakteristiky věřících

K náboženské víře se při sčítání 2011 přihlásilo celkem 2 168 952 osob, což byla pouhá pětina obyvatel. Téměř 1,5 milionu osob uvedlo i slovní zápis konkrétní církve, náboženské společnosti nebo náboženského směru. V tomto počtu byly zahrnuty i osoby, které uvedly slovní zápis obecný - např. „katolík“, „evangelík“, „křesťan“ a osoby, jejichž zápisu nebylo možné přiřadit samostatný kód z číselníku a byly zahrnuty do skupiny označené jako „jiné“. Obecných zápisů bylo téměř 92 tisíc a zhruba dalších 53 tisíc osob bylo zahrnuto do kategorie „jiné“.

Více než 700 tisíc osob se přihlásilo k víře bez vazby na církve, tzn. přímo na sčítacím formuláři zvolily „věřící - nehlasící se k žádné církvi ani náboženské společnosti“ bez dalších podrobností. Relace mezi věřícími hlásícími se k církvi a věřícími bez vazby na církve byla v celorepublikovém úhrnu 2:1, neplatilo to ale obecně ve všech územních celcích. Např. ve Zlínském kraji se uvedený poměr blížil hodnotě 4:1 ve prospěch věřících hlásících se k církvi, zatímco v Ústeckém kraji byla tato relace v podstatě vyrovnaná 1:1.

Věřící podle způsobu deklarační víry a podle věku k 26.3.2011

Věk	Věřící celkem			v tom					
				Hlásící se k církvi			Nehlásící se k církvi		
	abs.	% podíl z		abs.	% podíl z		abs.	% podíl z	
		úhrnu	věk.sk.		úhrnu	věk.sk.		úhrnu	věk.sk.
Celkem	2 168 952	100,0	20,8	1 463 584	100,0	14,0	705 368	100,0	6,8
v tom:									
0-14	195 495	9,0	13,1	147 395	10,1	9,9	48 100	6,8	3,2
15-19	87 168	4,0	15,1	57 509	3,9	10,0	29 659	4,2	5,2
20-29	234 219	10,8	16,8	136 348	9,3	9,8	97 871	13,9	7,0
30-39	309 628	14,3	17,7	180 647	12,3	10,3	128 981	18,3	7,4
40-49	259 869	12,0	18,7	155 278	10,6	11,2	104 591	14,8	7,5
50-59	285 373	13,2	20,2	179 920	12,3	12,7	105 453	14,9	7,5
60-69	367 290	16,9	28,1	260 417	17,8	20,0	106 873	15,2	8,2
70+	427 020	19,7	39,4	344 321	23,5	31,8	82 699	11,7	7,6
nezjištěno	2 890	0,1	8,1	1 749	0,1	4,9	1 141	0,2	3,2

2.1. Věk, pohlaví a rodinný stav

Závislost věku a postoje k víře byla zřejmá i z podílů věřících v rámci jednotlivých věkových skupin, kdy platilo, že s rostoucím věkem se tento podíl významně zvyšoval. Rozdíl mezi maximem a minimem (při vynechání dětí do 14 let, za které otázku nejčastěji vyplňovali rodiče) byl u věřících více než 24 bodů. Ve skupině osob věřících hlásících se k církvi byly podíly obdobné, rozdíl mezi maximálním a minimálním podílem překročil 22 bodů. U osob věřících nehlasících se k církvi byly rozdíly mezi věkovými skupinami mnohem menší a podíly se pohybovaly v úzkém rozmezí 5,2 - 8,2 % v jednotlivých věkových skupinách.

Ve vztahu k věkové struktuře obou skupin věřících byly v rozložení podle věku zaznamenány rozdíly. U osob hlásících se k církvi byla zřetelně vyšší koncentrace do nejstarších věkových skupin. Osoby nad 60 let věku představovaly u věřících hlásících se k církvi více než dvě pětiny jejich počtu. U osob nehlasících se k církvi tvořily zhruba čtvrtinu.

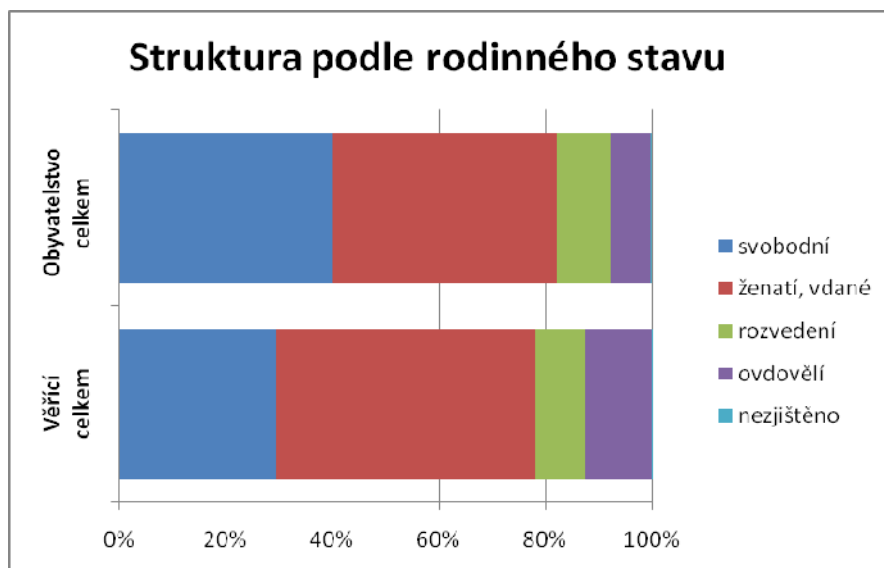
Uvedené věkové rozložení (s plynulým zvyšováním podílů s rostoucím věkem) bylo typické zejména pro tradiční nejpočetnější církve - Církev římskokatolickou, Českobratrskou církev evangelickou a Církev československou husitskou, která měla jednoznačně nejméně příznivou věkovou strukturu - 68 % osob hlásících se k této církvi bylo ve věku 60 a více let. Rovněž v Českobratrské církvi evangelické byl vysoký podíl osob starších 60 let (blížil se polovině počtu osob, které se k této církvi přihlásily). Naopak některé církve a náboženské společnosti měly věkovou strukturu výrazně příznivější. Např. Jednota bratrská měla nejvyšší podíl dětské složky (více než pětina věřících hlásících se k této církvi), v absolutním vyjádření to bylo ale pouhých 452 dětí. Pětině se blížily i podíly dětí ve věku 0-14 let u Církve bratrské a Apoštolské církve. Atypickou věkovou strukturu měly rovněž osoby hlásící se k pravoslaví, jejichž specifika spočívala zejména v národnostním složení (rozhodující část tvořily osoby jiné než české národnosti - a to zejména národnosti ukrajinské, ruské a bulharské), které druhotně ovlivnilo věkovou skladbu. Především díky zvýšení zastoupení ukrajinské národnosti měly obě pravoslavné církve výrazně příznivé věkové složení - téměř tři čtvrtiny (absolutně zhruba 20 tisíc osob) bylo mladších 50 let; přitom zhruba jedna čtvrtina osob hlásících se k pravoslaví byla ve věku 30 až 39 let.

Věřící podle pohlaví a věku k 26.3.2011

Věk	Věřící celkem	podle pohlaví					
		muži			ženy		
		abs.	podíl v % z		abs.	podíl v % z	
			úhrnu	věk.sk.		úhrnu	věk.sk.
Věřící celkem	2 168 952	960 076	100,0	44,3	1 208 876	100,0	55,7
v tom:							
0-14	195 495	98 743	10,3	50,5	96 752	8,0	49,5
15-19	87 168	43 488	4,5	49,9	43 680	3,6	50,1
20-29	234 219	112 604	11,8	48,1	121 615	10,1	51,9
30-39	309 628	148 135	15,5	47,8	161 493	13,3	52,2
40-49	259 869	125 025	13,0	48,1	134 844	11,2	51,9
50-59	285 373	127 731	13,3	44,8	157 642	13,0	55,2
60-69	367 290	153 927	16,0	41,9	213 363	17,7	58,1
70+	427 020	149 001	15,5	34,9	278 019	23,0	65,1
nezjištěno	2 890	1 422	0,1	49,2	1 468	0,1	50,8

Ve skupině věřících také převažovaly ženy, ale v porovnání s celkovou populací byla tato převaha výraznější, mimo jiné i v důsledku odlišné věkové struktury. U osob hlásících se ke konkrétní církvi bylo žen 56 %, u osob nehlásících se k církvi 55 % (v populaci celkem bylo žen 51 %). Vzhledem k vyššímu věku, kterého se ženy obecně dožívají, měly rovněž věřící ženy méně příznivou věkovou skladbu.

V závislosti na odlišné věkové struktuře věřících byly v porovnání s celkovou populací rozdíly ve složení dle rodinného stavu. Údaje o náboženské víře kombinované s rodinným stavem, i přes klesající korelaci mezi těmito faktory stále dokazují, že vliv náboženství na rodinný stav přetrvává. Nejvýznamnější rozdíly byly u podílu ženatých a vdaných (resp. svobodných). Věřící zůstávají méně častěji svobodnými; v případě partnerských soužití častěji vztah institucionalizují a jejich manželství bývají stabilnější. Zjednodušeně se dá říci, že tak adekvátně respektují důraz na postavení rodiny a manželství v křesťanském náboženském učení. Přitom není podstatný rozdíl mezi muži a ženami. Podíl ženatých a vdaných věřících činil 49 %, u populace celkem to bylo 42 %; svobodných bylo mezi věřícími 30 %, v obyvatelstvu celkem 40 %. Zastoupení rozvedených ve skupině věřících bylo nižší než v populaci celkem, rozdíl ale není významný (necelý jeden procentní bod).

Podstatný rozdíl byl i v podílu ovdovělých, který byl u skupiny věřících o 5 bodů vyšší než v obyvatelstvu celkem. Příčinou byla specifická věková struktura věřících s vysokým podílem osob starších 70 let - zejména pak žen. Podíl věřících osob ve věku 70 a více let, kdy pravděpodobnost ztráty životního partnera s věkem lineárně roste, byl dvojnásobný ve srovnání s celkovou populací. Věřících žen v tomto věku byla dokonce téměř čtvrtina.

2.2. Vzdělání

Různorodá věková struktura měla vliv i na rozdíly ve struktuře vzdělanosti, kde je vazba na věk velmi těsná. Nejvyšší ukončené vzdělání uváděly pouze osoby 15leté a starší. Struktury podle jednotlivých stupňů vzdělání byly proto vztaženy k této věkové skupině věřících.

Věřící podle nejvyššího ukončeného vzdělání k 26.3.2011

Vzdělání	Věřící celkem			Hlásící se k církvi		Nehlásící se k církvi	
	abs.	% podíl z		abs.	%	abs.	%
		úhrnu obyvatel daného vzdělání	věřících 15letí a starší				
Věřící celkem	2 168 952	20,8	x	1 463 584	x	705 368	x
Děti ve věku 0- 14 let	195 495	13,1	x	147 395	x	48 100	x
Věřící 15letí a starší	1 973 457	22,1	100,0	1 316 189	100,0	657 268	100,0
bez vzdělání	7 319	17,3	0,4	5 016	0,4	2 303	0,4
základní vč. neukonč.	375 384	23,9	19,0	273 887	20,8	101 497	15,4
střední (bez maturity)	608 320	20,6	30,8	410 168	31,2	198 152	30,1
úplné střední (s maturitou)	552 159	22,8	28,0	355 098	27,0	197 061	30,0
nástavbové a vyšší odb.	98 738	27,0	5,0	62 568	4,8	36 170	5,5
vysokoškolské	315 804	28,3	16,0	199 774	15,2	116 030	17,7
nezjištěno	15 733	3,3	0,8	9 678	0,7	6 055	0,9

U osob věřících nehlásících se k církvi byly ve struktuře podle vzdělání ve větší míře zastoupeny osoby s úplným středním, vyšším odborným i vysokoškolským vzděláním. Rozdíl mezi věřícími

hlásícími se k církvi a věřícími nehlásícími se k církvi nebyl ale výrazný a pohyboval se do 3 procentních bodů.

V porovnání se strukturou celé populace podle vzdělání byla největší diference u podílu vzdělání vysokoškolského. Z počtu věřících ve věku 15 a více let bylo vysokoškoláků 16 %, zatímco u populace celkem byl tento podíl 12,5 %. Souvisí to mimo jiné s faktem, že zatímco absolutní počty věřících ve všech kategoriích vzdělání klesly, u vysokoškoláků se zvýšily (z 221 tisíc v roce 2001 na 316 tisíc v roce 2011).

Nejčastější typ vzdělání věřících osob - střední bez maturity - byl zejména u starších věkových skupin osob. U mladších pak převažovalo úplné středoškolské vzdělání. Ve věkových kategoriích 25-29 let a 30-34 let byl zaznamenán poměrně výrazný podíl vysokoškolského vzdělání. Například ve věkové kategorii 25-29 let dosáhl jejich podíl u věřících 36,1 %, zatímco v populaci celkem to bylo jen 23,3 %. Obdobně ve věkové skupině 30-39 let byly tyto podíly 30,1 % resp. 18,6 %.

2.3. Plodnost žen

Náboženská víra tradičně ovlivňuje i počet dětí, které ženy během svého života porodí. I když tato kauzalita postupně slábne, (v případě Církve římskokatolické by např. musela být porodnost u věřících žen výrazně vyšší, než jak ukazují čísla), stále platí.

Podíl bezdětných věřících žen je nižší než celorepublikový podíl, výraznější je ale rozdíl ve srovnání se ženami, které deklarovaly, že jsou bez víry (podíl je nižší o téměř 8 bodů). Na druhé straně věřící ženy mají ve větší míře vyšší počet dětí. Tři a více dětí má pětina věřících žen, ale zhruba jen jedna desetina žen bez náboženské víry. U žen, které deklarovaly příslušnost k Církvi římskokatolické se tento podíl již blíží čtvrtině z nich. Jinak řečeno - u věřících žen a zejména u žen katolického vyznání je podstatně méně bezdětných žen a žen s jedním dítětem a naopak více žen s větším počtem dětí. Orientaci na větší počet dětí v rodině lze vysledovat i u některých jiných církví, např. Církve živeho boha, u které je podíl žen se třemi a čtyřmi dětmi více než čtvrtinový. Vícedětné rodiny mají rovněž ženy hlásící se k Církvi adventistů sedmého dne a Apoštolské církve. Tyto církve jsou ale početně málo zastoupené, což zjištěné hodnoty výrazně relativizuje.

Ženy 15leté a starší podle počtu živě narozených dětí a víry k 26.3.2011

	Ženy celkem	s počtem živě narozených dětí						
		0	1	2	3	4	5 a více	
Ženy celkem	abs	4 601 815	998 012	832 605	1 877 779	547 754	114 856	48 719
	%	100,0	21,7	18,1	40,8	11,9	2,5	1,1
Věřící ženy celkem	abs	1 112 124	211 640	188 374	471 667	167 820	38 936	16 596
	%	100,0	19,0	16,9	42,4	15,1	3,5	1,5
z toho								
Církev římskokatolická	abs	559 043	93 653	83 529	243 309	97 206	23 523	9 984
	%	100,0	16,8	14,9	43,5	17,4	4,2	1,8
Ženy bez nábož. víry	abs	1 493 511	398 761	283 378	605 564	143 948	24 919	8 787
	%	100,0	26,7	19,0	40,5	9,6	1,7	0,5

Rozdílnou úroveň plodnosti žen ve vztahu k náboženské víře dokumentují také údaje o průměrném počtu živě narozených dětí připadajících na ženu. I zde je zřejmé, že nábožensky orientované ženy dosahují vyšší plodnosti než ženy ostatní. Uplatňuje se zde zejména velký význam, který rodině s dětmi připisují všechna náboženství. S ohledem na postavení, význam i váhu (v početním vyjádření) římskokatolické církve mezi věřícími osobami spolu s postojem církve k antikoncepci a preferování tzv. přirozeného plánování rodičovství, se tyto souvislosti projevují v tom, že nejvyšší plodnost byla u žen hlásících se právě k této církvi.

Největší rozdíl v plodnosti mezi ženami věřícími a bez náboženské víry je viditelný při srovnání údajů o průměrném počtu dětí za ženy celkem, o něco nižší je při přepočtu pouze na ženy s dětmi. Rozdílná úroveň plodnosti populace žen věřících a nevěřících jako celku však může být kromě různých postojů k rodičovství také částečně ovlivněna odlišnou věkovou strukturou obou skupin. Mezi věřícími je vyšší zastoupení žen ve věku 60+, u nichž je jednak reprodukce již ukončena, jednak mají obecně v průměru o něco více dětí než pozdější generace. Skutečný vliv náboženské víry je však patrný při pohledu na průměrný počet dětí věřících a nevěřících žen podle věkových skupin. Ve věkové kategorii 25-29letých žen došlo v souvislosti s posunem věku vstupu do manželství a narození prvního dítěte k výraznému poklesu bez ohledu na vztah k náboženské víře. U vyšších věkových skupin je již diferenciací zřejmá. Podstatná je u věřících hlásících se ke konkrétní církvi, zejména již jmenované Církvi římskokatolické. V údajích o průměrném počtu dětí za jednotlivé věkové skupiny naopak rozdíly mezi věřícími a nevěřícími vystupují zřetelněji u žen s dětmi než u žen celkem. V případě věřících nehlásících se k církvi je plodnost žen téměř totožná se ženami bez náboženské víry.

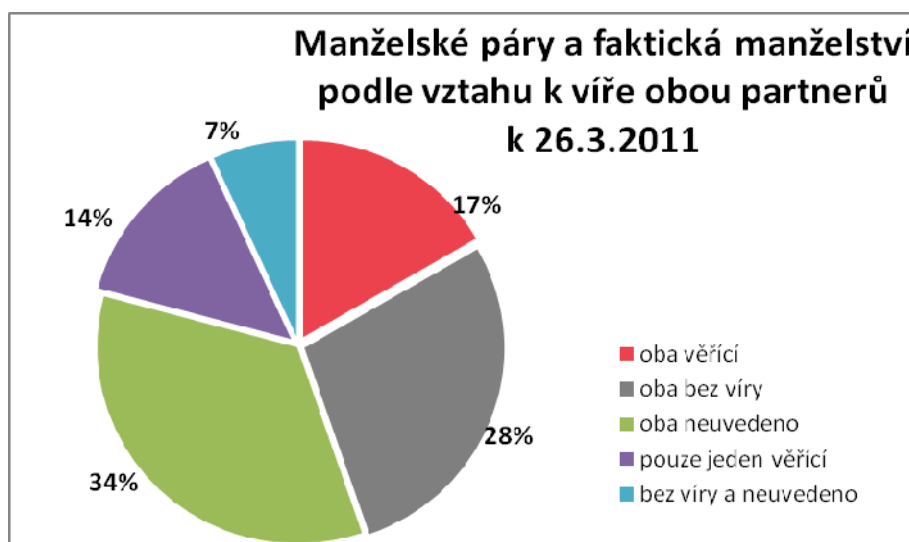
Průměrný počet živě narozených dětí ženám ve věku 15 a více let podle náboženského vyznání a podle věku ženy k 26.3.2011

Věk	Ženy ve věku 15 a více let celkem	z toho				
		věřící nehlásící se k církvi	věřící hlásící se k církvi	z toho Církev římskokatolická	bez náboženské víry	neuve-deno
Ženy celkem	1,58	1,54	1,81	1,84	1,42	1,62
z toho						
20-24	0,16	0,13	0,11	0,09	0,13	0,22
25-29	0,55	0,46	0,55	0,53	0,48	0,64
30-34	1,25	1,13	1,35	1,38	1,21	1,28
35-39	1,71	1,63	1,84	1,87	1,68	1,71
40-44	1,87	1,83	2,01	2,04	1,84	1,87
45-49	1,94	1,91	2,04	2,10	1,91	1,94
Ženy s dětmi	2,04	2,00	2,20	2,21	1,95	2,04
z toho						
20-24	1,26	1,27	1,26	1,22	1,21	1,29
25-29	1,42	1,41	1,45	1,43	1,38	1,45
30-34	1,69	1,66	1,82	1,83	1,64	1,70
35-39	1,92	1,90	2,11	2,13	1,87	1,92
40-44	2,02	2,00	2,21	2,23	1,96	2,03
45-49	2,08	2,05	2,26	2,28	2,01	2,08

2.4. Rodiny a domácnosti

Tradičními výstupy sčítání jsou i informace o složení úplných rodin podle deklarace vztahu k víře manželů nebo partnerů. Výsledky sčítání 2011 s vysokým počtem osob, které odpověď neuvedly, neumožňují hodnocení absolutních údajů v čase; kromě toho se změnila i metodika domácností, kdy základní jednotkou místo dřívějších cenzových byly domácnosti hospodařící. Přesto i z relativních údajů vyplynuly některé poznatky, které lze považovat za dostatečně věrohodné charakteristiky rodin. Údaje o náboženské víře v úplných rodinách jsou za domácnosti tvořené jednou rodinou.

Z pohledu náboženské víry je hlavní charakteristikou rodin míra shody deklarace vztahu k víře u všech členů domácnosti. Protože za nezletilé děti poskytovaly údaje většinou jejich rodiče, význam má spíše deklarace dospělých osob, a to především v případě úplných rodin - tedy porovnání deklarace osoby v čele a manželky nebo družky. Z výsledků sčítání 2011 je zřejmé, že čtyři páry z pěti měly shodnou volbu vztahu k víře, pouze v jedné pětině manželských párů a faktických manželství se partneři ve své volbě lišili.

Ve skupině párů, kde byli oba partneři věřící, více než dvě třetiny tvořily páry hlásící se k církvi. Více než pětina připadla na páry, kde oba shodně uvedli, že jsou věřící bez vazby na církev. Kombinace, kdy jeden se k církvi hlásil a druhý byl věřící nehlásící se k církvi, tvořila necelou desetinu věřících párů.

Rodin, kde pouze jeden z partnerů byl věřící, bylo celkem 14 %, přitom zhruba 8 % ze všech manželských párů a faktických manželství (tedy něco přes polovinu z této skupiny) tvořily případy, kdy jeden byl věřící a druhý bez víry. V ostatních případech druhý z partnerů svůj vztah k víře neuvedl. Ve skupině úplných rodin s kombinací „věřící a bez víry“ převažovaly (více jak tři pětiny) případy, kdy věřící byla žena a bez víry byl muž.

Jiný úhel pohledu nabízejí data o struktuře osob žijících v domácnostech podle typu domácnosti a podle deklarace víry. Z celkového počtu 10 436 560 obvykle bydlících obyvatel žilo v domácnostech 10 239 015 osob (domácnosti netvořili bezdomovci a jednotlivé osoby bydlící v zařízeních). V populaci celkem nejvyšší podíl osob připadl na úplné rodiny-manželské páry (žilo v nich téměř 56 % osob), druhým nejčetnějším typem domácnosti byly neúplné rodiny (15 % osob) a dále domácnosti jednotlivců (14 %). Stejně pořadí a zhruba i shodné proporce byly u osob, které svůj vztah k víře neuvedly a u osob bez náboženské víry. Významně odlišnou strukturu rozložení osob podle typu domácnosti měly ale osoby věřící - obzvláště pak věřící hlásící se k církvi nebo náboženské

společnosti. Zastoupení úplných rodin - svazků de iure (tj. manželství) bylo u nich významnější a v pořadí druhou nejpočetnější skupinu tvořily domácnosti jednotlivců. Naopak nižší zastoupení měly osoby žijící v neúplných rodinách a ve faktických svazcích. Nadprůměrný podíl domácností jednotlivců byl důsledkem zejména věkové struktury věřících - vysokého podílu osob v nejvyšším věku a s tím souvisejícího vysokého podílu ovdovělých. Větší váha úplných rodin korespondovala s věkovou strukturou, se strukturou podle rodinného stavu i s údaji o plodnosti žen. Všechny uvedené údaje ilustrovaly důležitost rodinného života u osob s vírou.

Osoby v domácnostech podle typu domácnosti a podle deklarace vztahu k víře k 26.3.2011

	Úplná rodina		Neúplná rodina	Domácnost - 2 a více rodin	Domácnost jednotlivce	Vícečl. nerodinná domácnost	Celkem
	de iure	de facto					
Osoby v domácnostech celkem	5 706 968	695 394	1 491 987	369 291	1 422 147	553 228	10 239 015
Bez náboženské víry	2 042 112	305 837	528 853	116 719	429 013	149 186	3 571 720
Věřící - nehlásící se k církvi	371 495	48 057	100 528	20 737	120 801	35 108	696 726
Věřící - hlásící se k církvi	890 969	51 487	142 978	56 626	241 228	52 600	1 435 888
Neuvedeno	2 402 038	289 930	719 409	175 180	630 892	316 227	4 533 676
Podíly v %							
Osoby v domácnostech celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Bez náboženské víry	35,8	44,0	35,4	31,6	30,2	27,0	34,9
Věřící - nehlásící se k církvi	6,5	6,9	6,7	5,6	8,5	6,4	6,8
Věřící - hlásící se k církvi	15,6	7,4	9,6	15,3	17,0	9,5	14,0
Neuvedeno	42,1	41,7	48,2	47,4	44,4	57,2	44,3
Osoby v domácnostech celkem	55,7	6,8	14,6	3,6	13,9	5,4	100,0
Bez náboženské víry	57,2	8,6	14,8	3,3	12,0	4,2	100,0
Věřící - nehlásící se k církvi	53,3	6,9	14,4	3,0	17,3	5,0	100,0
Věřící - hlásící se k církvi	62,0	3,6	10,0	3,9	16,8	3,7	100,0
Neuvedeno	53,0	6,4	15,9	3,8	13,9	7,0	100,0

Pozn.: v ř. „Osoby v domácnostech celkem“ jsou zahrnuty i osoby, které deklarovaly ateismus

Vztah víry a života v rodině dokumentují i údaje o struktuře osob podle víry v rámci jednotlivých skupin domácností. Nejvýznamnější odlišnosti v zastoupení osob věřících hlásících se k církvi byly mezi úplnými rodinami de iure a de facto. V manželských svazcích byl tento podíl 15,6 % a obdobně vysoký byl i ve skupině domácností tvořených 2 a více rodinami. V úplných rodinách - neformálních soužitích byl podíl věřících hlásících se k církvi zhruba poloviční; současně v těchto rodinách bylo maximální zastoupení osob, které jednoznačně deklarovaly, že jsou bez náboženské víry nebo vztah k víře neuvedly (dohromady téměř 86 %).

2.5. Národnost

Náboženská víra ve vztahu k národnosti osob potvrdila diferenci v religiozitě jednotlivých národností. Bez ohledu na nižší počty osob, které svou národnost uvedly, lze konstatovat, že ve srovnání s českou národností byla u většiny ostatních zjištěných národností religiozita vyšší, často i výrazně.

Počty a podíly věřících osob podle národností k 26.3.2011

	Věřící celkem		Věřící hlásící se k církvi		z toho Církev římskokatolická		Věřící nehlásící se k církvi	
	abs.	% *)	abs.	% *)	abs.	% *)	abs.	% *)
Věřící celkem	2 168 952	20,8	1 463 584	14,0	1 082 463	10,4	705 368	6,8
z toho národnost								
česká	1 514 396	22,6	1 004 096	15,0	759 473	11,3	510 300	7,6
moravská	208 321	39,9	159 855	30,6	138 972	26,6	48 466	9,3
slezská	5 795	47,4	4 476	36,6	3 363	27,5	1 319	10,8
slovenská	59 184	40,2	43 471	29,5	29 823	20,3	15 713	10,7
polská	23 406	56,9	20 607	52,7	12 458	31,9	2 799	4,2
německá	6 642	35,6	5 001	26,8	3 684	19,7	1 641	8,8
ruská	7 167	40,1	4 485	25,1	63	0,4	2 682	15,0
ukrajinská	20 965	39,3	15 402	28,9	542	1,0	5 563	10,4
vietnamská	2 595	8,7	1 041	3,5	65	0,2	1 554	5,2

*) Procentní podíl věřících z počtu osob příslušné národnosti resp. z počtu obyvatel celkem

Tradičně vysoká religiozita byla především u osob hlásících se k polské národnosti, kde překračovala více než polovinu všech. Obdobně tomu bylo rovněž u slezské národnosti. Poměrně vysoká religiozita byla také u slovenské národnosti a u národností ruské a ukrajinské. Osoby s národností ruskou a ukrajinskou se hlásily především k Pravoslavné církvi v českých zemích, kde tvořily téměř polovinu (48,2 %) jejich příznivců.

Z hlediska absolutního počtu osob byl nejvyšší počet věřících u nejpočetnějších národností české a moravské. V relativním vyjádření byl přitom v případě moravské národnosti podíl věřících téměř dvojnásobný než u národnosti české, a to především díky počtu věřících hlásících se k církvi. Naopak v případě podílu věřících nehlásících se k církvi byl rozdíl minimální.

S uvedenými údaji souvisí fakt, že osoby, které deklarovaly svůj vztah k víře (ať už uvedly, že jsou věřící nebo že jsou bez víry), měly výrazně nižší podíly nezjištěných odpovědí ve všech ostatních charakteristikách. Byla to tedy skupina respondentů, která vyplnila sčítací formuláře co nejúplněji vč. dobrovolných otázek. Při srovnání struktur s celorepublikovými hodnotami je proto třeba brát v úvahu toto mírné nadhodnocení u osob s uvedeným postojem k víře. Rozdíly relativních údajů nezjištěných odpovědí nejsou ale natolik významné, aby vyhodnocení trendů ovlivnily.

3. Územní rozložení věřících

3.1. Regionální rozdíly

Charakteristickým znakem územního rozložení věřících obyvatel, patrným již z dob první republiky, je vzrůst religiozity směrem ze západu na východ, resp. ze severozápadu na jihovýchod území republiky. Tyto rozdíly zůstávají zachovány i ve výsledcích sčítání 1991-2011, pouze postupně klesal procentní podíl věřících ve všech regionech. Tato územní diference na ose západ - východ je vázaná především na věřící s vazbami na církevní instituce, konkrétně na dominantní římskokatolickou církev.

Tradičně vysoký podíl osob bez náboženské víry byl zaznamenán v severozápadní části území státu - kraji Ústeckém (v roce 2011 zde bylo 44,2 % obyvatel bez náboženské víry), Libereckém (42,5 %) a Karlovarském (39,8 %). Jedná se o oblasti, kde došlo po roce 1945 k odsunu prakticky všech německých obyvatel, tvořících naprostou většinu obyvatel tohoto území. Následně byly tyto oblasti osídleny novými obyvateli přicházejícími z různých oblastí republiky, včetně Slovenska, a také z jiných evropských zemí (repatrianti). V takto nově vzniklé populaci neexistovaly a ani se vzhledem k historickému vývoji nemohly nově vyvinout (nejen) náboženské tradice. I když se rozdíly mezi pohraničními a ostatními oblastmi postupně zmenšují, i po desítkách let se zde stále projevuje vliv těchto velkých pohybů obyvatel se všemi průvodními jevy.

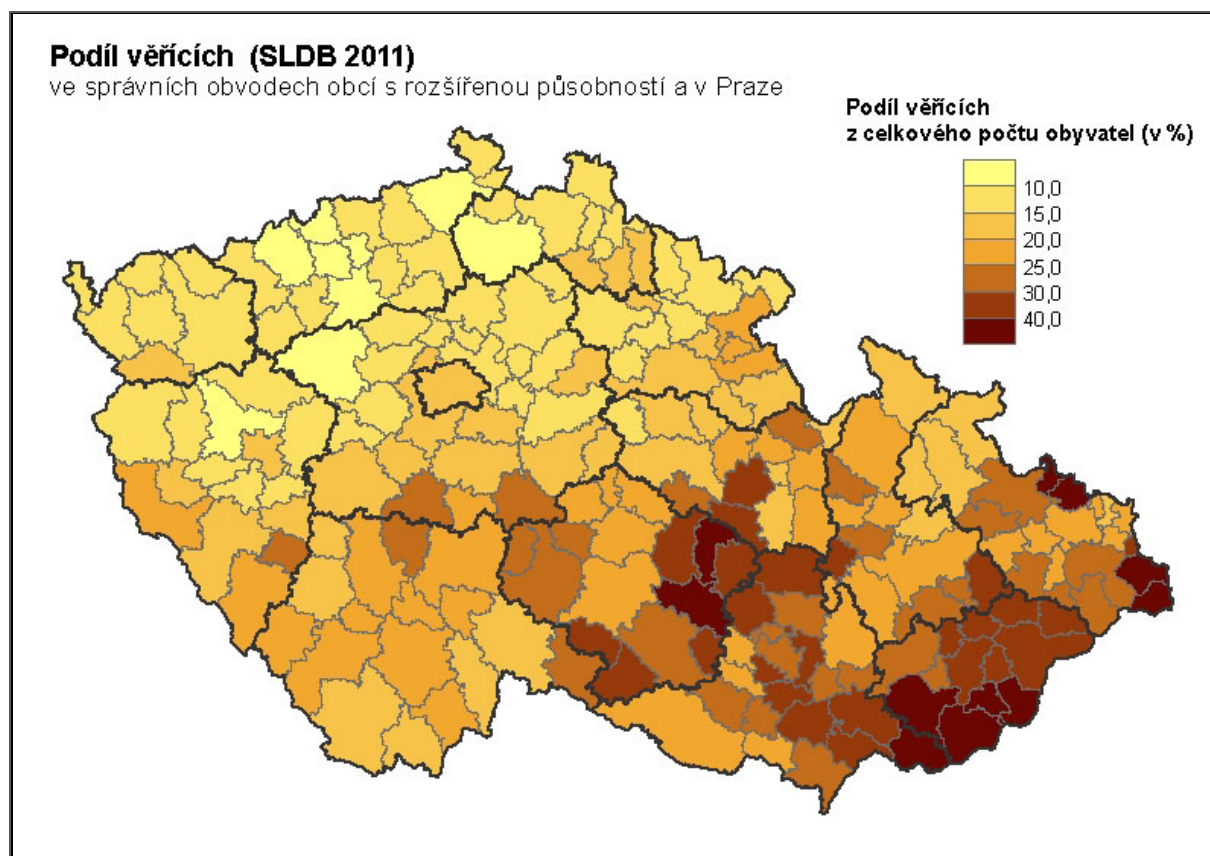
I při sčítání v roce 2011 byla zjištěna nejnižší religiozita v Ústeckém kraji, kde se za věřící prohlásila jedna desetina všech obyvatel, přičemž jen asi polovina z nich, tj. pouhých 5 % obyvatelstva, se zároveň přihlásila k některé církvi, náboženské společnosti či směru. V případě Karlovarského a Libereckého kraje představovali věřící necelých 13 % obyvatel. Údajům z těchto regionů se při sčítání 2011 přiblížil i Středočeský kraj, kde věřící tvořili 14 %, zatímco osoby bez náboženské víry přibližně dvě pětiny obyvatelstva.

Základní přehled rozdělení věřících podle krajů k 26.3.2011

Kraj	Počet obyvatel	Věřící celkem		Věřící hlásící se k církvi		Věřící nehlásící se k církvi	
		abs.	% z počtu obyvatel	abs.	% z věřících celkem	abs.	% z věřících celkem
ČR celkem	10 436 560	2 168 952	20,8	1 463 584	67,5	705 368	32,5
Hlavní město Praha	1 268 796	239 438	18,9	139 005	58,1	100 433	41,9
Středočeský	1 289 211	184 674	14,3	111 630	60,4	73 044	39,6
Jihočeský	628 336	130 847	20,8	85 409	65,3	45 438	34,7
Plzeňský	570 401	86 161	15,1	53 036	61,6	33 125	38,4
Karlovarský	295 595	37 932	12,8	21 107	55,6	16 825	44,4
Ústecký	808 961	81 467	10,1	42 763	52,5	38 704	47,5
Liberecký	432 439	55 721	12,9	31 160	55,9	24 561	44,1
Královéhradecký	547 916	90 327	16,5	56 915	63,0	33 412	37,0
Pardubický	511 627	100 990	19,7	70 150	69,5	30 840	30,5
Vysočina	505 565	148 145	29,3	115 433	77,9	32 712	22,1
Jihomoravský	1 163 508	333 995	28,7	240 664	72,1	93 331	27,9
Olomoucký	628 427	150 583	24,0	104 055	69,1	46 528	30,9
Zlínský	579 944	214 825	37,0	169 662	79,0	45 163	21,0
Moravskoslezský	1 205 834	313 847	26,0	222 595	70,9	91 252	29,1

Relativně nejvyšší počty věřících mají tradičně moravské kraje. V jejich pořadí nedošlo přitom ve srovnání s výsledky předcházejícího sčítání k žádné změně. Na prvním místě byl v roce 2011 opět Zlínský kraj, kde věřící v úhrnu představovali 37,0 % populace. Zlínský kraj měl mezi všemi kraji největší podíl obyvatel, kteří se přihlásili k římskokatolické církvi (24,6 %), ale také k Českobratrské církvi evangelické (1,4 %) a jeden z nejvyšších zde byl rovněž podíl věřících nehlásících se k církvi (7,8 %). Náboženská víra v krajích s nejvyšší a nejnižší religiozitou - ve Zlínském a Ústeckém - je podrobněji zmapována také v kartogramech v příloze.

V Jihomoravském kraji a kraji Vysočina se podíl věřících celkem blížil třem desetínám všech obyvatel, v kraji Moravskoslezském a Olomouckém tvořili věřící přibližně čtvrtinu obyvatelstva. Z českých krajů vykazovaly nejvyšší podíl věřících - přibližně pětinu všech obyvatel - kraje Jihočeský a Pardubický.

Výraznější rozdíly v religiozitě obyvatelstva se projeví pochopitelně na úrovni menších regionů - okresů a správních obvodů obcí s rozšířenou působností (dále SO ORP). Oblasti s dlouhodobě nejnižší religiozitou se nacházejí zcela jednoznačně v severozápadním pohraničí - především se jedná o Mostecko (SO ORP Most, Litvínov a Bílina), kde se podíl věřících při sčítání 2011 pohyboval jen mezi 8 - 9 % populace (15 - 16 % ze zjištěných odpovědí); ale prakticky v celém Ústeckém kraji podíl věřících o mnoho nepřesáhl desetinu obyvatelstva. Podobná situace panovala v sousedních mikroregionech směrem do vnitrozemí - Rakovník a Česká Lípa. K nim se pak připojilo několik oblastí z Plzeňského kraje, Karlovarska a směrem na východ další části Středočeského kraje. Jedná se zpravidla o výrazně průmyslové regiony (Most, Česká Lípa, Kladno), kde docházelo v minulosti k intenzivní investiční výstavbě a také k výraznější migraci obyvatel. U řady z nich je dalším faktorem ovlivňujícím vztah k víře také odsunutí původního německého obyvatelstva a jeho nahrazení novými osidlenci. Na Rakovnicku a Lounsku má malý vztah obyvatel k náboženské víře kořeny již v počátcích samostatného Československa; tyto oblasti patřily k těm, kde se nejvíce vystupovalo z katolické církve, případně přestupovalo k nově vzniklé československé církvi.

Vývoj religiozity v okresech s nejnižším podílem věřících v letech 1991 - 2011

Okres	1991		2001		2011		Index 2011/1991
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	
Most	24 022	20,0	14 509	12,4	9 632	8,6	40,1
Rakovník	13 089	23,7	7 795	14,4	5 409	9,8	41,3
Česká Lípa	24 906	24,4	15 819	15,0	9 950	9,9	40,0
Chomutov	30 102	24,3	19 677	15,7	12 193	10,0	40,5
Děčín	32 590	24,4	20 395	15,2	12 990	10,1	39,9
Ústí nad Labem	27 229	23,0	18 038	15,3	11 931	10,1	43,8
Teplice	31 171	24,4	19 923	15,8	12 759	10,2	40,9
Plzeň-sever	21 146	29,2	13 012	17,8	7 918	10,6	37,4
Louny	26 310	30,4	16 597	19,3	9 011	10,6	34,2
Kladno	33 601	22,5	23 423	15,6	17 400	11,0	51,8
Litoměřice	33 474	29,4	20 683	18,1	12 951	11,0	38,7
Rokycany	12 864	27,9	8 094	17,7	5 301	11,2	41,2

Srovnání výsledků sčítání v letech 1991, 2001 a 2011 ukazuje, že okresy s nejnižší mírou religiozity zůstávají stejné, i jejich pořadí podle úrovně religiozity se mění minimálně, hlavní změny mezi jednotlivými sčítáními představuje jen klesající procento věřících. Trojice okresů s nejnižší religiozitou se přitom při sčítání v roce 2001 a 2011 nezměnila. Podíl věřících právě u těchto tří okresů přitom poklesl pod hranici deseti procent. Faktem však je, že relativní úbytek věřících oproti předcházejícímu sčítání byl menší, než tomu bylo o deset let dříve, pohyboval se kolem 4,5 procentního bodu. Extrémně nízký podíl věřících lze sledovat od roku 1991 v okrese Most, který je trvale okresem s nejnižší religiozitou¹. Ze dvou SO ORP v okrese je přitom nejnižší religiozita v obvodě Litvínov, kde podíl věřících představuje 8,3 % všech obyvatel.

Složení obyvatel podle náboženské víry v okresech s nejnižším podílem věřících k 26.3.2011

Okres	Počet obyvatel	Počet věřících celkem	% z počtu obyvatel				
			věřící celkem	věřící hlásící se k církvi	věřící nehlásící se k církvi	bez náb. víry	neuveďeno
Most	111 775	9 632	8,6	4,2	4,4	45,3	46,1
Rakovník	54 993	5 409	9,8	5,2	4,6	47,1	43,1
Česká Lípa	100 756	9 950	9,9	5,2	4,7	43,6	46,5
Chomutov	122 157	12 193	10,0	5,2	4,8	44,4	45,6
Děčín	128 834	12 990	10,1	5,1	4,9	44,2	45,8
Ústí nad Labem	118 228	11 931	10,1	5,1	5,0	44,2	45,7
Teplice	125 498	12 759	10,2	5,1	5,1	45,0	44,9
Plzeň - sever	74 940	7 918	10,6	6,1	4,4	43,6	45,9
Louny	85 191	9 011	10,6	6,0	4,6	42,9	46,5
Kladno	158 799	17 400	11,0	5,9	5,0	45,4	43,6
Litoměřice	117 278	12 951	11,0	6,4	4,7	43,2	45,8
Rokycany	47 458	5 301	11,2	6,7	4,5	43,6	45,2

¹ Podstatně nižší byla na Mostecku religiozita již v roce 1950, kdy oproti celostátní úrovni blížící se téměř 95 % zde byla jen ve výši 75,9 %.

Pro oblasti s nejnižší religiozitou je typické poměrně vysoké zastoupení věřících nehlásících se k církvi mezi věřícími celkem. Ve většině těchto regionů byl počet osob obou kategorií věřících téměř shodný, tedy věřící osoby nehlásící se k církvi a náboženské společnosti se blížily svým počtem věřícím hlásícím se ke konkrétním církvím. V mikroregionech s vůbec nejnižším podílem věřících obyvatel - v SO ORP Bílina, Most, Litvínov a Děčín - dokonce věřící nehlásící se k církvi mírně převažovali.

Složení obyvatel podle náboženské víry v SO ORP s nejnižším podílem věřících k 26.3.2011

SO ORP	Počet obyvatel	Počet věřících celkem	% z počtu obyvatel				
			věřící celkem	věřící hlásící se k církvi	věřící nehlásící se k církvi	bez náb. víry	neuveveno
Litvínov	37 837	3 148	8,3	4,1	4,2	45,1	46,5
Bílina	20 265	1 712	8,4	3,8	4,6	45,1	46,5
Most	73 938	6 484	8,8	4,3	4,5	45,4	45,8
Děčín	76 447	7 082	9,3	4,6	4,7	46,0	44,7
Česká Lípa	74 803	7 080	9,5	4,8	4,7	43,8	46,8
Louny	42 419	4 100	9,7	5,3	4,4	45,4	44,9
Nýřany	53 029	5 211	9,8	5,3	4,5	44,3	45,8
Rakovník	54 993	5 409	9,8	5,2	4,6	47,1	43,1
Chomutov	79 788	7 928	9,9	5,1	4,8	45,0	45,1
Kadaň	42 369	4 265	10,1	5,3	4,7	43,4	46,5
Ústí nad Labem	118 228	11 931	10,1	5,1	5,0	44,2	45,7
Slaný	38 741	4 018	10,4	5,7	4,7	44,6	45,0

Naopak tradičním územním celkem s nejvyšší religiozitou je prakticky celá východní Morava, ke které se připojují některé části Vysočiny. Dlouhodobě nejvyšší religiozita, ale rovněž se stále se snižujícím podílem, je v oblasti jihovýchodní Moravy při hranicích se Slovenskem - SO ORP Uherský Brod a Uherské Hradiště, navazující oblasti Valašska a mikroregion Veselí nad Moravou. Zde tvořili věřící při sčítání v roce 2011 více než dvě pětiny, v některých mikroregionech dokonce více než polovinu obyvatel; z osob, které otázku na náboženskou víru zodpověděly, se k víře přihlásilo více než 70 %. Obdobné podíly byly dosaženy také na Jablunkovsku a Třinecku, kde je silně zastoupena polská národnostní menšina, na Hlučínsku a v některých regionech Vysočiny, především SO ORP Velké Meziříčí a Nové Město na Moravě.

Vývoj religiozity v okresech s nejvyšším podílem věřících v letech 1991-2011

Okres	1991		2001		2011		Index 2011/1991
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	
Uherské Hradiště	107 558	74,1	92 844	64,2	64 887	45,9	60,3
Hodonín	109 848	68,2	92 091	57,6	59 004	38,5	53,7
Žďár nad Sázavou	85 762	68,7	70 985	56,6	44 776	38,2	52,2
Vsetín	97 520	66,4	82 685	56,2	50 530	35,5	51,8
Zlín	124 441	63,2	103 720	53,1	67 066	35,2	53,9
Opava	121 074	67,0	103 792	57,2	61 425	35,1	50,7
Frýdek - Místek	141 480	62,2	118 115	52,1	71 897	34,6	50,8
Blansko	67 837	62,9	53 636	49,8	33 132	31,3	48,8
Třebíč	71 251	60,8	55 780	47,5	34 739	31,1	48,8
Kroměříž	63 821	59,1	49 267	45,6	32 342	30,6	50,7
Břeclav	72 351	58,1	56 609	45,6	32 453	28,8	44,9
Brno - venkov	92 132	59,4	71 957	45,2	58 423	28,3	63,4

Pozn.: Údaje za okresy jsou vždy podle územní struktury k datu sčítání

Také v případě okresů s vysokou religiozitou se jejich pořadí měnilo v období 1991-2011 jen málo. Významně se ovšem snížil podíl věřících ve všech okresech. Zatímco v roce 1991 se pohyboval u první pětičky okresů kolem dvou třetin, při sčítání 2011 překračoval jen jednu třetinu obyvatel. Úbytek věřících u těchto okresů byl přitom mezi sčítáními 2001 a 2011 vyšší než mezi roky 1991 a 2001.

Se zvyšující se religiozitou regionu vzrůstala převaha věřících hlásících se k církvím nad těmi, kteří konkrétní církev nevedli. Na úrovni krajů byla tato převaha nejvyšší u Zlínského kraje (29,3 % ku 7,8 % obyvatel) a kraje Vysočina, kde dominují tradiční církve. Ve výše uvedených okresech či SO ORP s nejvyšší religiozitou představovali věřící nehlásící se k žádné církvi obvykle jen 10 - 20 % všech věřících, u prvních tří mikroregionů (SO ORP Valašské Klobouky, Jablunkov a Kravaře) dokonce méně než desetinu věřících celkem. Vysoká religiozita je ve všech regionech daná především přihlášením se k římskokatolické církvi.

Religiozita v okresech s nejvyšším podílem věřících k 26.3.2011

Okres	Počet obyvatel	Počet věřících celkem	% z počtu obyvatel				neuveďeno
			věřící celkem	věřící hlásící se k církvi	věřící hlásící se k Církvi římskokat.	věřící nehlásící se k církvi	
Uherské Hradiště	141 467	64 887	45,9	37,8	34,7	8,1	36,0
Hodonín	153 225	59 004	38,5	31,0	27,5	7,5	40,4
Žďár nad Sázavou	117 219	44 776	38,2	32,0	26,7	6,2	41,8
Vsetín	142 420	50 530	35,5	28,3	20,7	7,2	43,7
Zlín	190 488	67 066	35,2	27,3	23,1	7,9	40,8
Opava	174 899	61 425	35,1	27,6	23,8	7,6	43,7
Frýdek-Místek	207 756	71 897	34,6	26,7	16,8	7,9	41,2
Blansko	105 708	33 132	31,3	24,0	20,3	7,3	44,2
Třebíč	111 693	34 739	31,1	24,1	21,2	7,0	43,5
Kroměříž	105 569	32 342	30,6	22,6	19,3	8,0	41,4
Břeclav	112 828	32 453	28,8	21,3	18,0	7,4	42,6
Brno-venkov	206 300	58 423	28,3	20,6	17,5	7,7	42,8

Religiozita v SO ORP s nejvyšším podílem věřících k 26.3.2011

SO ORP	Počet obyvatel	Počet věřících celkem	% z počtu obyvatel				neuveďeno
			věřící celkem	věřící hlásící se k církvi	věřící hlásící se k Církvi římskokat.	věřící nehlásící se k církvi	
Valašské Klobouky	22 991	13 241	57,6	52,8	48,6	4,8	36,0
Jablunkov	22 214	12 712	57,2	51,8	35,6	5,4	34,0
Kravaře	20 919	11 111	53,1	48,4	43,7	4,7	40,4
Uherský Brod	52 062	27 549	52,9	46,0	42,8	6,9	32,9
Veselí nad Moravou	38 104	17 861	46,9	39,7	35,1	7,1	37,9
Luhačovice	18 754	8 403	44,8	36,9	32,8	7,9	40,7
Třinec	54 627	23 401	42,8	34,5	13,2	8,3	40,3
Hlučín	39 465	16 769	42,5	36,0	31,6	6,5	43,8
Velké Meziříčí	35 312	14 894	42,2	35,4	31,8	6,8	41,3
Uherské Hradiště	89 405	37 338	41,8	33,0	30,0	8,8	37,8
Nové Město na Moravě	19 004	7 828	41,2	35,6	26,8	5,6	40,3
Český Těšín	25 516	10 123	39,7	32,1	16,9	7,6	38,9

3.2. Velikostní skupiny obcí

Jednoznačná souvislost, která byla zřejmá při minulých sčítáních mezi religiozitou a velikostní kategorií obcí, se při sčítání v roce 2011 již tak výrazně neprojevila. Religiozita byla nadále vyšší v menších, a zejména v nejmenších obcích, ale relativní úbytek věřících se vzrůstající velikostní kategorií obce už nebyl tak markantní, jako tomu bylo v minulosti. Vliv velikosti sídla se tak zeslabil. Rozdíl v procentuálním zastoupení věřících mezi nejmenší a největší kategorií obcí (do 199 obyvatel a 100 000 a více obyvatel) představoval zhruba jen pět procentních bodů; při sčítání 2001 to bylo ještě kolem sedmnácti bodů. K nejvýraznějšímu poklesu podílu věřících přitom došlo mezi sčítáními 2001 a 2011 u nejmenších obcí, se vzrůstem velikosti obce se tento úbytek snižoval.

Obyvatelé hlásící se k náboženské víře podle velikostních kategorií obcí k 26.3.2011

Velikostní skupina obcí	Počet obyvatel	Věřící celkem		Věřící hlásící se k církvi		Věřící nehlásící se k církvi	
		abs.	% z počtu obyvatel	abs.	% z počtu obyvatel	abs.	% z počtu obyvatel
do 199	190 509	47 456	24,9	36 367	19,1	11 089	5,8
200 - 499	653 356	146 434	22,4	108 408	16,6	38 026	5,8
500 - 999	940 142	216 878	23,1	160 469	17,1	56 409	6,0
1 000 - 1 999	1 002 103	236 269	23,6	174 223	17,4	62 046	6,2
2 000 - 4 999	1 228 315	274 666	22,4	197 169	16,1	77 497	6,3
5 000 - 9 999	933 230	194 684	20,9	133 729	14,3	60 955	6,5
10 000 - 19 999	956 108	173 260	18,1	111 916	11,7	61 344	6,4
20 000 - 49 999	1 329 002	253 505	19,1	162 278	12,2	91 227	6,9
50 000 - 99 999	878 783	163 350	18,6	101 325	11,5	62 025	7,1
100 000 a více	2 325 012	462 450	19,9	277 700	11,9	184 750	7,9
ČR celkem	10 436 560	2 168 952	20,8	1 463 584	14,0	705 368	6,8

Nejvyšší religiozita byla v nejmenších sídlech do 199 obyvatel, kde se pohybovala kolem čtvrtiny všech obyvatel. Pak se s kolísáním postupně snižovala, přičemž od měst s více než deseti tisíci obyvateli již klesla pod jednu pětinu.

Výraznější rozdíl mezi nejmenšími a největšími obcemi je přitom patrný především v případě věřících hlásících se k církvím a náboženským společnostem, zejména pak k největší římskokatolické církvi (viz též kap. 4.1). Konkrétně to znamená, že podstatně vyšší podíly věřících katolického vyznání jsou v malých sídlech oproti obcím, resp. městům s vyšším počtem obyvatel.

Značné rozdíly v tomto ohledu existují i mezi jednotlivými kraji. V religiózních krajích na východě Moravy je rozdíl mezi velikostními skupinami obcí velice výrazný. Například v případě Zlínského kraje je podíl katolických věřících v nejmenších a malých obcích téměř třetinový (např. 31,9 % u kategorie 1000 - 1999 obyvatel), přičemž se konstantně udržuje až do velikosti obce s pěti tisíci obyvateli. Pak podíl katolíků razantně klesá a to na konečnou jednu sedminu v případě největšího města Zlína (14,8 %).

Naopak prakticky žádný rozdíl (diference v rozmezí desetin procenta až jednoho procenta) v zastoupení katolíků z hlediska velikosti obce není u krajů s nízkou religiozitou, jako např. Ústeckého nebo Karlovarského.

Podíl věřících nehlásících se k církvi naproti tomu vykazuje zcela opačnou závislost - s rostoucí velikostí obce se zvyšuje, i když rozdíly mezi kategoriemi obcí jsou v tomto případě menší. Více než čtvrtina věřících nehlásících se k církvi žije v největších městech se 100 tisíci a více obyvateli. Jen v Praze se k této skupině věřících přihlásilo více než 100 tisíc osob.

Obecně lze ovšem říci, že celková úroveň religiozity v jednotlivých obcích zpravidla více odráží regionální odlišnosti ve vztahu obyvatel k náboženské víře, tzn. větší roli než velikost obce hraje míra religiozity v oblasti, kde daná obec leží, případně specifika samotné obce (historický vývoj osídlení, rozvoje průmyslu apod.). Kromě toho v souboru menších obcí se zpravidla vyskytují větší extrémy na obou pólech - obce s nejnižším i nejvyšším podílem věřících mají nejčastěji méně než 1000 obyvatel. V případě větších obcí či měst jsou hodnoty religiozity méně rozptýlené. Například v mikroregionech s nejnižší religiozitou - SO ORP Most, Litvínov a Bílina činil podíl věřících při sčítání 2011 jen 8 - 9 % populace, přičemž v 10 zdejších obcích s nejnižší religiozitou se podíl věřících pohyboval mezi 2 - 7 % obyvatel. Z těchto obcí přitom 7 mělo méně než 1000 obyvatel, další 3 mezi 1000 až 4000 obyvateli. Naopak v centrech těchto správních obvodů - městech Bílina (15,4 tis. obyvatel), Litvínov (24,9 tis.) a Most (65,2 tis.) byl podíl věřících obyvatel přibližně na úrovni průměru daného mikroregionu nebo o něco vyšší.

Z celkového počtu 6251 obcí při sčítání 2011 zaznamenalo 53 obcí méně než 5 % věřících obyvatel, vůbec nejnižší podíly věřících, dosažené v 6 obcích, se pohybovaly mezi 0 - 2 % obyvatelstva. Až na výjimky se všechny obce s méně než 5 % věřících nacházely v severních nebo západních Čechách, případně v přilehlých částech středních Čech (okresy Rakovník, Kladno, Mladá Boleslav, Mělník). Přitom pouze jediná obec z tohoto souboru mírně přesáhla počet 1000 obyvatel (1033) a tři obce spadaly do velikostní kategorie 500 - 999 obyvatel; všechny ostatní byly obce s méně než 500 obyvateli.

Ve 28 obcích se přihlásily k náboženské víře více než dvě třetiny obyvatel, nejvyšší podíly věřících překročily hranici čtyř pětiny obyvatel (pouze ve 2 obcích). Nejvíce těchto obcí s nejvyššími hodnotami religiozity bylo v mikroregionech Uherský Brod a Valašské Klobouky, dále ve východní části Vysočiny, na Třebíčsku a Znojemsku. Pouze jedna obec se počtem obyvatel blížila 3 tisícům, 2 obce náležely do velikostní kategorie 1 000 - 1 999, všechny ostatní čítaly méně než 1000 obyvatel.

Pokud by byl podobný žebříček sestaven pouze z měst větších než 5 000 obyvatel, ve 14 městech s nejnižší religiozitou představovali věřící méně než desetinu obyvatel; podíl věřících se v nich pohyboval mezi 8 - 10 % obyvatel. Byla mezi nimi města různých velikostních kategorií; od nejmenšího města Stochov na Kladensku (5,4 tis. obyvatel) až po největší Most (65,2 tis.). Všechna ovšem leží v již zmíněných oblastech s nízkým podílem věřících - v severních a západních Čechách, případně v navazujících oblastech Středočeského kraje.

Města s 5 000 a více obyvateli s nejvyšší religiozitou se ponejvíce nacházela v pásu mikroregionů při hranicích se Slovenskem, jedinou výjimkou byly Kravaře u Opavy. Nejčastěji se jednalo o malá města s počtem obyvatel mezi 5 - 7 tisíci, do první desítky se však vešla i tři větší města - Uherský Brod (16,8 tis. obyvatel), Český Těšín (24,4 tis.) a Třinec (36,3 tis.). Věřící zde představovali zpravidla více než dvě pětiny obyvatel, v případě prvních tří měst (Jablunkov, Kravaře a Brumov-Bylnice) to byla dokonce více než polovina.

Města s více než 5 000 obyvateli s nejnižším podílem osob hlásících se k náboženské víře k 26.3.2011

Město	Počet obyvatel	Počet věřících celkem	% z počtu obyvatel				
			věřící celkem	věřící hlásící se k církvi	věřící nehlásící se k církvi	bez nábož. víry	neuveďeno
Duchcov	8 487	700	8,2	3,8	4,4	45,3	46,4
Stochov	5 398	466	8,6	4,8	3,8	48,6	42,8
Bílina	15 401	1 334	8,7	3,8	4,9	44,1	47,3
Litvínov	24 905	2 192	8,8	4,3	4,5	44,5	46,7
Most	65 193	5 831	8,9	4,4	4,5	46,4	44,7
Mimoň	6 414	581	9,1	5,0	4,1	42,7	48,2
Nýřany	6 965	634	9,1	4,9	4,2	44,3	46,6
Hrádek n. Nisou	7 493	694	9,3	4,6	4,7	41,7	49,0
Horní Slavkov	6 089	578	9,5	5,2	4,3	38,9	51,5
Jirkov	19 461	1 875	9,6	4,9	4,7	45,9	44,5
Klášteřec n. Ohří	14 591	1 411	9,7	4,9	4,8	45,3	45,0
Štětí	8 852	859	9,7	5,2	4,6	41,9	48,4

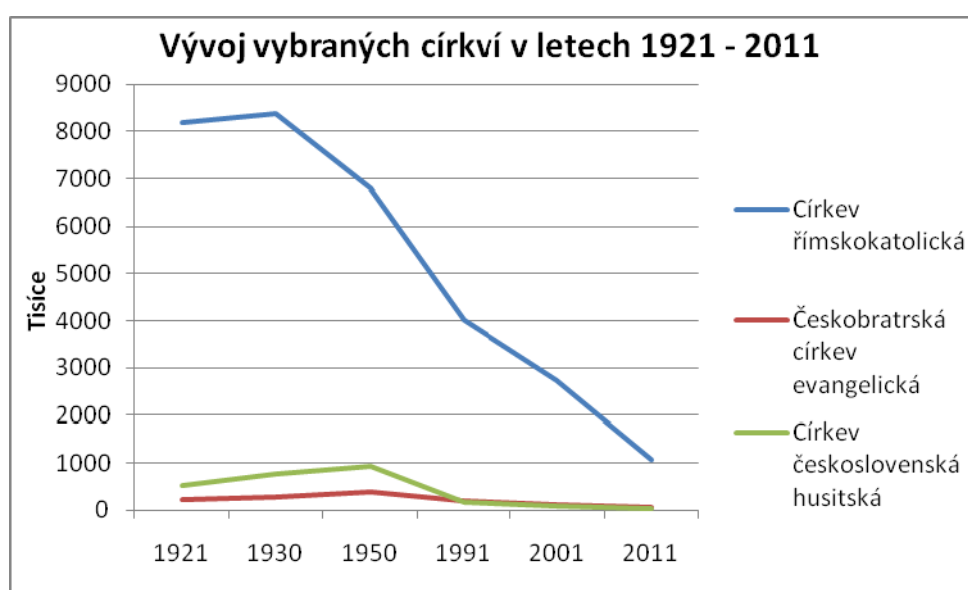
Města s více než 5 000 obyvateli s nejvyšším podílem osob hlásících se k náboženské víře k 26.3.2011

Město	Počet obyvatel	Počet věřících celkem	% z počtu obyvatel				
			věřící celkem	věřící hlásící se k církvi	věřící hlásící se k Církvi římskokatol.	věřící nehlásící se k církvi	neuveďeno
Jablunkov	5 732	3 191	55,7	50,3	38,7	5,4	34,7
Brumov-Bylnice	5 602	2 832	50,6	44,8	39,8	5,8	41,5
Kravaře	6 570	3 308	50,4	44,5	39,0	5,9	43,5
Uherský Brod	16 758	7 884	47,0	39,1	36,1	7,9	32,5
Strážnice	5 703	2 499	43,8	35,0	32,6	8,8	38,2
Kunovice	5 496	2 400	43,7	34,8	31,1	8,9	37,3
Slavičín	6 611	2 853	43,2	34,4	30,3	8,8	42,5
Luhačovice	5 172	2 045	39,5	31,1	27,2	8,4	40,7
Český Těšín	24 394	9 552	39,2	31,5	16,5	7,6	39,1
Třinec	36 263	14 189	39,1	30,5	12,7	8,6	42,1
Staré Město (okr. Uh. Hrad.)	6 693	2 574	38,5	30,2	27,1	8,2	40,2
Velká Bíteš	5 042	1 856	36,8	29,2	25,9	7,6	42,3

4. Základní charakteristiky vybraných církví k 26.3.2011

V absolutním vyjádření patřily v roce 2011 k nejpočetněji zastoupeným Církev římskokatolická, Českobratrská církev evangelická a Církev československá husitská, tedy církve s dlouholetou tradicí na území naší republiky. Kromě Církve římskokatolické s více než milionem osob, které se k ní přihlásily, zvolily další dvě nejpočetnější církve řádově jen desítky tisíc osob. Současně v roce 2011 téměř 92 tis. osob uvedlo obecné nebo nepřesné slovní odpovědi: např. katolík, evangelík, křesťanství apod., které neumožnily konkrétní církev specifikovat.

Uvedené tři církve patřily k největším již od roku 1921, přestože v absolutním vyjádření byly mezi nimi po celé období řádové rozdíly. Tyto rozdíly se postupně snižovaly. Výrazný pokles mezi roky 1950 a 1991, zejména ale mezi roky 2001 a 2011 byl ovlivněn především vysokým počtem neuvedených odpovědí, takže lze předpokládat, že pokles počtu osob hlásících se k církvím sice pokračoval, nicméně jeho intenzita byla mírnější, než dokládají absolutní čísla.

V průběhu let 1921-2011 se změnilo i pořadí církví podle počtu osob, které je při sčítání uvedly. Do roku 1950 byla druhou nejpočetnější Církev československá husitská a počet osob, které se k této církvi přihlásily, v období 1921-1950 trvale rostl, přičemž maxima dosáhl právě v roce 1950 (téměř 1 mil. osob). Od roku 1991 byla Církev československá husitská až třetí nejpočetnější a tuto pozici si zachovala i při úbytku osob, které se k ní hlásily při sčítáních 2001 a 2011.

Věřící vybraných církví v letech 1991-2011

	1991		2001		2011	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Věřící celkem	4 523 734	100,0	3 288 088	100,0	2 168 952	x
Věřící hlásící se k církvi	1 463 584	100,0
z toho:						
Církev římskokatolická	4 021 385	88,9	2 740 780	83,4	1 082 463	74,0
Českobratrská církev evangelická	203 996	4,5	117 212	3,6	51 858	3,5
Církev československá husitská	178 036	3,9	99 103	3,0	39 229	2,7

Pokles počtů osob, které se k uvedeným církvím přihlásily, byl v desetiletí 2001-2011 rychlejší než pokles celkového počtu věřících a u všech jmenovaných církví úbytek přesáhl polovinu stavu z roku 2001, u Církve římskokatolické a Církve čsl. husitské klesly dokonce na dvě pětiny stavu roku 2001.

4.1. Církev římskokatolická

Výrazně dominující postavení měla i při sčítání 2011 mezi institucionalizovanými církvemi Církev římskokatolická, patřící historicky k církvím s nejdélejší tradicí na našem území. Na celkovém počtu věřících hlásících se k církvím se podílela zhruba třemi čtvrtinami; vztaženo k celkovému počtu věřících (tj. včetně osob, které deklarovaly víru bez vazby na konkrétní církev) činil podíl Církve římskokatolické polovinu věřících. V návaznosti na rozšiřující se škálu registrovaných, ale i neregistrovaných církví a náboženských společností, se snižující počty věřících rozptylovaly do většího počtu subjektů. Podíly tradičních církví se i z tohoto důvodu postupně snižovaly.

Spolu s absolutním úbytkem věřících hlásících se k Církvi římskokatolické se rovněž měnila jejich věková skladba. Vzrostl podíl nejstarších věkových kategorií na úkor mladších; o téměř 7 bodů se zvýšil podíl osob starších šedesáti let. Porovnání věkové struktury mužů a žen dokládá méně příznivou věkovou strukturu žen. Zatímco mužů nad 60 let věku byly necelé dvě pětiny, podíl stejně starých žen se blížil téměř polovině všech žen, které deklarovaly svou příslušnost k Církvi římskokatolické.

Osoby hlásící se k Církvi římskokatolické podle věku v letech 2001 a 2011

Věk	2001			2011		
	hlásící se k Církvi římskokat.	podíly v %		hlásící se k Církvi římskokat.	podíly v %	
		obyvatel v daném věku	hlásících se k církvi		obyvatel v daném věku	hlásících se k církvi
Celkem	2 740 780	26,8	100,0	1 082 463	10,4	100,0
z toho:						
0 - 14	271 128	16,4	9,9	113 022	7,6	10,4
15 - 19	114 058	16,7	4,1	40 251	7,0	3,7
20 - 29	280 763	16,4	10,2	88 594	6,4	8,2
30 - 39	242 443	17,6	8,8	124 674	7,1	11,5
40 - 49	314 179	21,4	11,4	110 359	7,9	10,2
50 - 59	504 956	34,8	18,4	132 610	9,4	12,3
60 - 69	481 983	53,1	17,6	202 273	15,5	18,7
70 a více	530 950	54,4	19,4	269 717	24,9	24,9

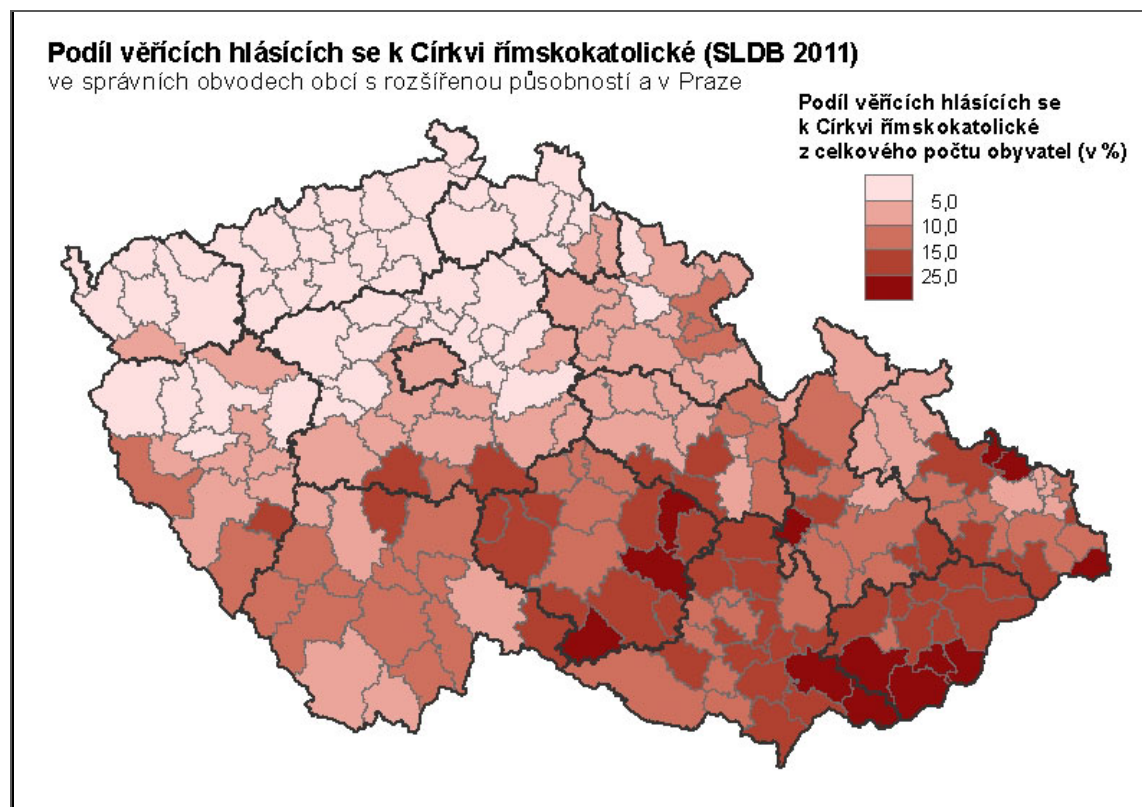
Změny vzdělanostní struktury odpovídaly vývoji v celé společnosti. Nejenom absolutně, ale i relativně se snížil podíl osob se základním vzděláním. Obdobné to bylo u vzdělání středoškolského bez maturity. Podíl těchto dvou kategorií se pohyboval kolem poloviny všech. K relativnímu růstu došlo u úplného středoškolského vzdělání a vysokoškolského vzdělání. Podíly věřících hlásících se k Církvi římskokatolické s úplným středním a vyšším odborným vzděláním se vyrovnaly podílu v rámci celé republiky a v případě vysokoškolsky vzdělaných osob byl jejich podíl dokonce vyšší.

Osoby hlásící se k Církvi římskokatolické podle velikostní skupiny obcí k 26.3. 2011

Velikostní skupina obce	Věřící hlásící se k Církvi římskokatolické		
	abs.	% podíl z	
		velikostní skupiny	úhrnu
Celkem	1 082 463	10,4	100,0
v tom:			
do 199	29 722	15,6	2,7
200 - 499	87 397	13,4	8,1
500 - 999	128 964	13,7	11,9
1 000 - 1 999	138 892	13,9	12,8
2 000 - 4 999	155 955	12,7	14,4
5 000 - 9 999	100 870	10,8	9,3
10 000 - 19 999	80 907	8,5	7,5
20 000 - 49 999	111 184	8,4	10,3
50 000 - 99 999	69 892	8,0	6,5
100 000 a více	178 680	7,7	16,5

Z hlediska územního bylo relativně i absolutně nejvíce osob nadále soustředěno spíše ve venkovském osídlení. Zatímco např. v obcích s méně než 2 000 obyvateli žilo v roce 2011 necelých 27 % obyvatel České republiky, z počtu osob hlásících se k Církvi římskokatolické jich v těchto obcích bylo téměř 36 %. Rovněž podíly osob hlásících se k Církvi římskokatolické na počtu obyvatel příslušné velikostní skupiny obcí se plynule se vzrůstající velikostní skupinou snižovaly. V nejmenších obcích byl jejich podíl nejvyšší.

Téměř polovina osob (více než 46 %), kteří deklarovali svou příslušnost k Církvi římskokatolické, měla k datu sčítání místo svého obvyklého pobytu ve třech moravských krajích - Jihomoravském, Moravskoslezském a Zlínském. V absolutním vyjádření to představovalo více než půl milionu osob. Přitom nejvyššího podílu věřících hlásících se k Církvi římskokatolické na celkovém počtu obyvatel kraje dosahoval Zlínský kraj, kde se v roce 2011 blížil jedné čtvrtině (24,6 %). Druhá nejvyšší hodnota (19,3 %) byla v Kraji Vysočina.

V nižším územním detailu bylo rozložení analogické krajům - nejvyšší podíly osob hlásících se k Církvi římskokatolické na počtu obyvatel měly okresy Uherské Hradiště (téměř 35 %), Hodonín a Žďár nad Sázavou (oba cca 27 %). Naopak 23 okresů mělo podíl osob hlásících se k Církvi římskokatolické méně než 5 % z celkového počtu obyvatel okresu. Byly to zejména všechny okresy Ústeckého a Karlovarského kraje, ale také např. okresy Rakovník, Kladno, Mělník ze Středočeského kraje nebo Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Liberec z kraje Libereckého. Zatímco rozdíl mezi maximálním a minimálním podílem na úrovni krajů činil 21,7 procentního bodu, na úrovni okresů to bylo 32,3 bodu.

Ještě větší rozpětí bylo v nižších územních celcích - SO ORP. Nejvyšší podíl v SO ORP Valašské Klobouky činil 48,6 %, přičemž hranici 40 % překročily i SO ORP Kravaře a Uherský Brod. Minimální hodnota byla pod 2 % - v SO ORP Bílina (přesně 1,9 %).

Obcí s maximálním podílem osob hlásících se k Církvi římskokatolické (78,4 %) z počtu obyvatel byla obec Zblovice v okrese Znojmo; hranici 70 % překročila ještě obec Přeckov v okrese Třebíč. Ve Zlínském kraji, který měl nejvyšší zastoupení Církve římskokatolické, se ve 30 obcích k Církvi římskokatolické přihlásila více než polovina jejich obyvatel. V celé republice bylo obcí s nadpolovičním zastoupením Církve římskokatolické jen 97, kromě Zlínského kraje ještě 34 obcí v kraji Vysočina, 19 v Jihomoravském kraji a jednotkové počty obcí pak v krajích Moravskoslezském, Jihočeském, Středočeském a Pardubickém. Naopak pouze ve 29 obcích se k Církvi římskokatolické nepřihlásila ani jediná osoba; 25 z těchto obcí bylo v krajích Ústeckém, Středočeském, Plzeňském a Libereckém.

4.2. Českobratrská církev evangelická

Podstatný úbytek osob deklarujících svoji sounáležitost s konkrétní církví se projevil i u největší evangelické církve, kterou je Českobratrská církev evangelická. Ve srovnání s rokem 2001 činil tento úbytek více než polovinu. Celkový počet osob, které se k této církvi přihlásily, tak představoval v roce 2011 pouhé půl procenta všech obyvatel a na celkovém počtu věřících hlásících se k církvi se podílel necelými čtyřmi procenty (3,5 %). Stejně jako v jiných církvích převažovaly i v Českobratrské církvi evangelické ženy nad muži; jejich podíl překračoval 57 %.

Osoby hlásící se k Českobratrské církvi evangelické podle věku v letech 2001 a 2011

Věk	2001			2011		
	hlásící se k Českobratrské církvi evang.	podíly v %		hlásící se k Českobratrské církvi evang.	podíly v %	
		obyvatel v daném věku	hlásících se k církvi		obyvatel v daném věku	hlásících se k církvi
Celkem	117 212	1,1	100,0	51 858	0,5	100,0
z toho:						
0 - 14	7 787	0,5	6,6	4 458	0,3	8,6
15 - 19	3 630	0,5	3,1	1 598	0,3	3,1
20 - 29	9 339	0,5	8,0	3 884	0,3	7,5
30 - 39	8 674	0,6	7,4	5 525	0,3	10,7
40 - 49	12 861	0,9	11,0	5 070	0,4	9,8
50 - 59	22 753	1,6	19,4	6 574	0,5	12,7
60 - 69	22 202	2,4	18,9	10 126	0,8	19,5
70 a více	29 947	3,1	25,6	14 576	1,3	28,1

Z porovnání věkové struktury z dat sčítání 2001 a 2011 je zřejmé, že trend „stárnutí“ se týkal i této církve. Zatímco v roce 2001 připadalo na osoby šedesátileté a starší 44,5 % všech, v roce 2011 tvořily již 47,6 %. Rozdíly ve věkové skladbě přitom byly i mezi muži a ženami. Muži hlásící se k tomuto

vyznání měli příznivější věkové složení proti ženám. Starších šedesáti let bylo např. více než polovina všech žen (51,8 %), kdežto v případě mužů se jednalo zhruba o dvě pětiny (42,1 %).

Českobratrská církev evangelická měla výrazně kvalitnější vzdělanostní složení než ostatní církve i v porovnání se strukturou celé populace. Z počtu osob, které tuto církev zvolily, jich 56 % mělo úplné střední a vysokoškolské vzdělání (v rámci celé populace to bylo o 12 bodů méně). Samotné vysokoškolské vzdělání mělo téměř 22 % osob hlásících se k Českobratrské církvi; celorepubliková hodnota byla pouze 12,5 %. Tato vyšší kvalita vzdělání platila pro celé věkové spektrum. Např. i v nejvyšší věkové kategorii - ve věku 70 a více let mělo vysokoškolské vzdělání 12,6 % osob, zatímco celorepubliková hodnota pro tento věk byla 7,5 % a nižší podíly měly i ostatní církve.

Osoby hlásící se k Českobratrské církvi evangelické podle velikostní skupiny obcí k 26.3.2011

Velikostní skupina obce	Věřící hlásící se k Českobratrské církvi evangelické		
	abs.	% podíl z	
		velikostní skupiny	úhrnu
Celkem	51 858	0,5	100,0
v tom:			
do 199	1 482	0,8	2,9
200 - 499	3 479	0,5	6,7
500 - 999	6 295	0,7	12,1
1 000 - 1 999	5 731	0,6	11,1
2 000 - 4 999	5 348	0,4	10,3
5 000 - 9 999	4 342	0,5	8,4
10 000 - 19 999	4 235	0,4	8,2
20 000 - 49 999	6 300	0,5	12,1
50 000 - 99 999	3 269	0,4	6,3
100 000 a více	11 377	0,5	21,9

Rozložení osob hlásících se k Českobratrské církvi evangelické z hlediska velikosti sídla bydliště osob bylo poměrně rovnoměrné a pro podíly na počtu obyvatel v obcích příslušné velikostní kategorie neplatí lineární závislost poklesu podílu spolu s růstem počtu obyvatel v obci, tak jak tomu bylo např. u Církve římskokatolické. Maximální podíl byl v nejmenších obcích, ale jinak podíly osob hlásících se k Českobratrské církvi evangelické na počtu obyvatel víceméně kolísaly. Od hranice 2 000 obyvatel v obci se prakticky střídaly pouze dvě hodnoty: 0,5 a 0,4 %.

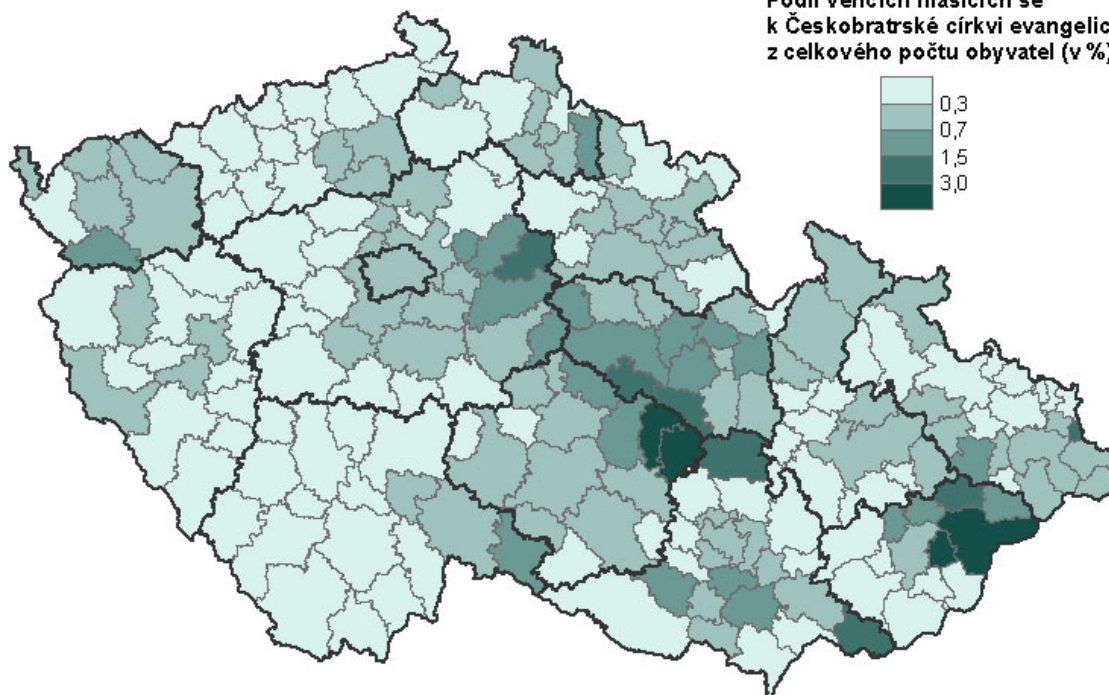
Územní rozmístění osob hlásících se k Českobratrské církvi evangelické má trvale své historické podmínění. Stále totiž váže na oblasti, kde vznikaly tzv. toleranční sbory pojmenované tak ve vazbě na toleranční patent vydaný Josefem II. již v roce 1781. Jak je zřejmé z dat, jedná se zejména o místa na Moravě, např. o Vsetínsko, Frýdecko, území kolem Žďáru nad Sázavou na Vysočině a rovněž o oblast Polabí, především v okolí Nymburka.

Mezi kraje s nejvyšším počtem osob hlásících se k Českobratrské církvi evangelické patřily kraje Zlínský, Jihomoravský a hlavní město Praha, na které připadly dohromady více než dvě pětiny těchto osob. Podle podílů Českobratrské církve evangelické na počtu věřících - hlásících se k církvi v konkrétním kraji, byly největší hodnoty v kraji Pardubickém, Karlovarském a v Praze (mezi 5,2 a 7,2 %). Podíly na počtu obyvatel byly vzhledem k nízkému absolutnímu počtu velmi malé a pohybovaly se mezi 0,2 (Ústecký kraj) až 1,4 % (Zlínský kraj). Maximální hodnota ve Zlínském kraji byla jediná, která překročila jedno procento. V 8 krajích byl podíl menší než 0,5 % obyvatel kraje.

Podíl věřících hlásících se k Českobratrské církvi evangelické (SLDB 2011)

ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností a v Praze

Podíl věřících hlásících se k Českobratrské církvi evangelické z celkového počtu obyvatel (v %)

Na úrovni okresů bylo maximální zastoupení Českobratrské církve evangelické na počtu obyvatel okresu ve Vsetíně (3,8 %). A to i přesto, že se i v tomto okrese absolutní počet osob hlásících se k této církvi snížil od roku 2001 zhruba na polovinu (z necelých 12 tis. na cca 5 tis. osob). Více než 2 % obyvatel hlásících se k této církvi byla v okrese Žďár nad Sázavou. Hodnoty v intervalu 1,0-1,4 % měly další čtyři okresy: Chrudim, Svitavy, Nymburk a Blansko.

Ve správních obvodech ORP byly nejvyšší relativní údaje ve stejných oblastech - v SO ORP Vsetín (6,6 % obyvatel SO ORP), v Novém Městě na Moravě (6,0 %) a ve Vizovicích a Bystřici pod Pernštejnem (shodně 4,8 %). Naopak 0,3 % a méně měla více než polovina SO ORP, přičemž nejčtenějším podílem byla hodnota 0,2 %, kterou měla čtvrtina všech správních obvodů.

V jednotlivých obcích dosáhla maximální hodnotu obec Ubušínek v okrese Žďár nad Sázavou, kde se k Českobratrské církvi evangelické přihlásilo 41,3 % obyvatel obce (absolutně to bylo ale pouhých 38 osob z 92). Podíly 37 - 39 % měly i obce Horní Vilémovice (okres Třebíč), Javorník (okres Hodonín) a Nový Jimramov (okres Žďár nad Sázavou). Celkově pouze 74 obcí v 7 krajích překročilo hranici 10 % osob. Naopak ve 2 952 obcích se k Českobratrské církvi evangelické nepřihlásila ani jedna osoba.

4.3. Církev československá husitská

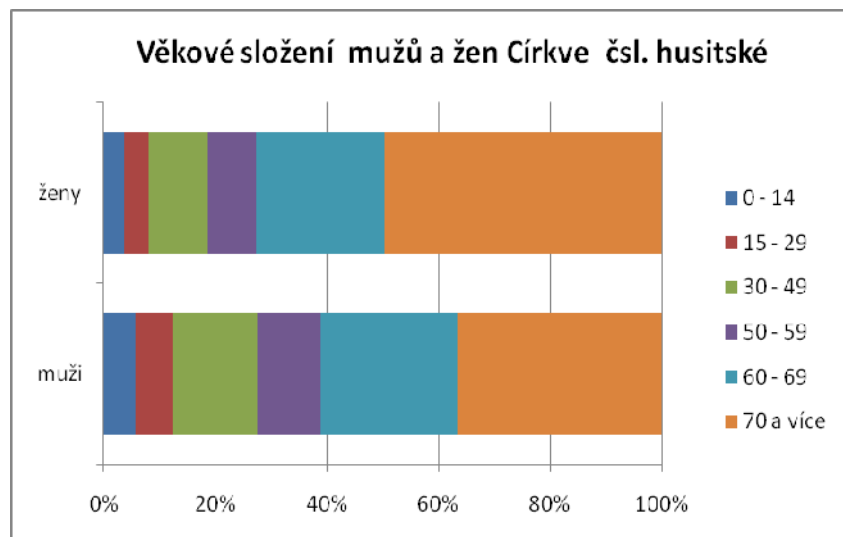
Počtem více než 39 tis. osob hlásících se k Církvi československé husitské si i přes výrazný pokles proti stavu v roce 2001 (o 60 %) uchovala církev pořadí třetí nejčtenější církve u nás. Na celkovém počtu obyvatel republiky se podílela v roce 2011 necelými čtyřmi desetínami procenta a na počtu věřících hlásících se k církvím necelými 3 %.

Přestože církev patřila při svém vzniku k církvím s převahou mužů, poměr mužů a žen se postupně vyrovnával a v roce 2011 již obdobně jako u jiných církví převažovaly ženy nad muži; podíl žen překročil tři pětiny (61,4 %) ze všech osob, které Církev československou husitskou zvolily.

Osoby hlásící se k Církvi československé husitské podle věku v letech 2001 a 2011

Věk	2001			2011		
	hlásící se k Církvi čl. husitské	podíly v %		hlásící se k Církvi čl. husitské	podíly v %	
		obyvatel v daném věku	hlásících se k církvi		obyvatel v daném věku	hlásících se k církvi
Celkem	99 103	0,97	100,0	39 229	0,4	100,0
z toho:						
0 - 14	2 924	0,2	2,9	1 704	0,1	4,4
15 - 19	1 283	0,2	1,3	578	0,1	1,5
20 - 29	3 909	0,2	3,9	1 518	0,1	3,8
30 - 39	3 382	0,2	3,4	2 579	0,2	6,6
40 - 49	6 435	0,4	6,5	2 260	0,2	5,8
50 - 59	17 892	1,2	18,1	3 820	0,3	9,7
60 - 69	23 754	2,6	24,0	9 238	0,7	23,6
70 a více	39 510	4,1	39,9	17 499	1,6	44,6

Církev československá husitská z hlediska svého budoucího vývoje má jedno z nejméně příznivých věkových složení ze všech významnějších církví. Více než dvě třetiny všech těchto věřících bylo v roce 2011 ve věku 60 a více let. Osob sedmdesátiletých a starších bylo dokonce téměř 45 %. Snad jediným pozitivním náznakem je procentně vyšší zastoupení osob ve věku 30-39 let včetně jejich dětí do 14 let (i z absolutního hlediska zde byl úbytek ztelně nejmenší ze všech věkových kategorií). Do značné míry je to ale důsledek vyššího zastoupení věkové skupiny 30-39 let v celé populaci, takže uvedená věková kategorie posílila v relativním vyjádření i v jiných církvích. Největší propad u Církve československé husitské zaznamenala věková skupina 50-59 let. Počet osob v tomto věku za deset let poklesl na pětinu a zastoupení této věkové skupiny na počtu osob hlásících se k Církvi československé husitské se snížilo z 18 na necelých 10 %.

Na nepříznivé věkové struktuře se podílely zejména ženy. V úhrnu se tak kumuloval vliv struktury podle pohlaví (významnější převaha žen) spolu s věkovou strukturou (vyšší průměrný věk žen i jejich nepříznivá struktura dle věku). Kategorie 70letých a starších žen přitom odpovídala celé polovině všech žen církve, zatímco u mužů se podíl této nejstarší věkové skupiny pohyboval slabě nad jednou třetinou.

Vzdělanostní struktura Církve československé husitské téměř kopírovala strukturu celorepublikovou. Diference jsou pouze u vyššího odborného a vysokoškolského vzdělání, jehož podíl je u věřících této církve vyšší než v populaci celkem, naopak zanedbatelný je podíl nezjištěného vzdělání, který v republice celkem překračuje 5 %. Z hlediska vzdělanosti tedy Církev československá husitská neměla žádné výjimečné ani atypické hodnoty.

Osoby hlásící se k Církvi československé husitské podle velikostní skupiny obcí k 26.3.2011

Velikostní skupina obce	Věřící hlásící se k Církvi čl. husitské		
	abs.	% podíl z	
		velikostní skupiny	úhrnu
Celkem	39 229	0,4	100,0
v tom			
do 199	589	0,3	1,5
200 - 499	2 022	0,3	5,2
500 - 999	3 053	0,3	7,8
1 000 -1 999	2 930	0,3	7,5
2 000 - 4 999	4 214	0,3	10,7
5 000 - 9 999	4 382	0,5	11,2
10 000 - 19 999	3 731	0,4	9,5
20 000 - 49 999	4 251	0,3	10,8
50 000 - 99 999	2 706	0,3	6,9
100 000 a více	11 351	0,5	28,9

zastoupení nejvyšší (0,5 %), byť tento podíl sám o sobě představuje jen zlomek obyvatelstva v daných obcích.

V územním rozmístění byla v roce 2011 rozhodující část osob hlásících se k Církvi československé husitské tradičně soustředěna v Čechách, kde měla církev vždy svoji základnu. Jsou to zejména Královéhradecký a Liberecký kraj, kde je i zastoupení příznivců této církve v relaci k počtu obyvatel dlouhodobě nejsilnější (podíl se blíží jednomu procentu obyvatel). V absolutním vyjádření bylo ale nejvíce osob hlásících se k této církvi v Praze (více než 6 tis.) a ve Středočeském a Královéhradeckém kraji (zhruba po 5 tis.). V uvedených třech krajích tak byly koncentrovány více než dvě pětiny věřících hlásících se k husitské církvi; jejich podíly na počtu obyvatel kraje se ale pohybovaly jen kolem půl procenta.

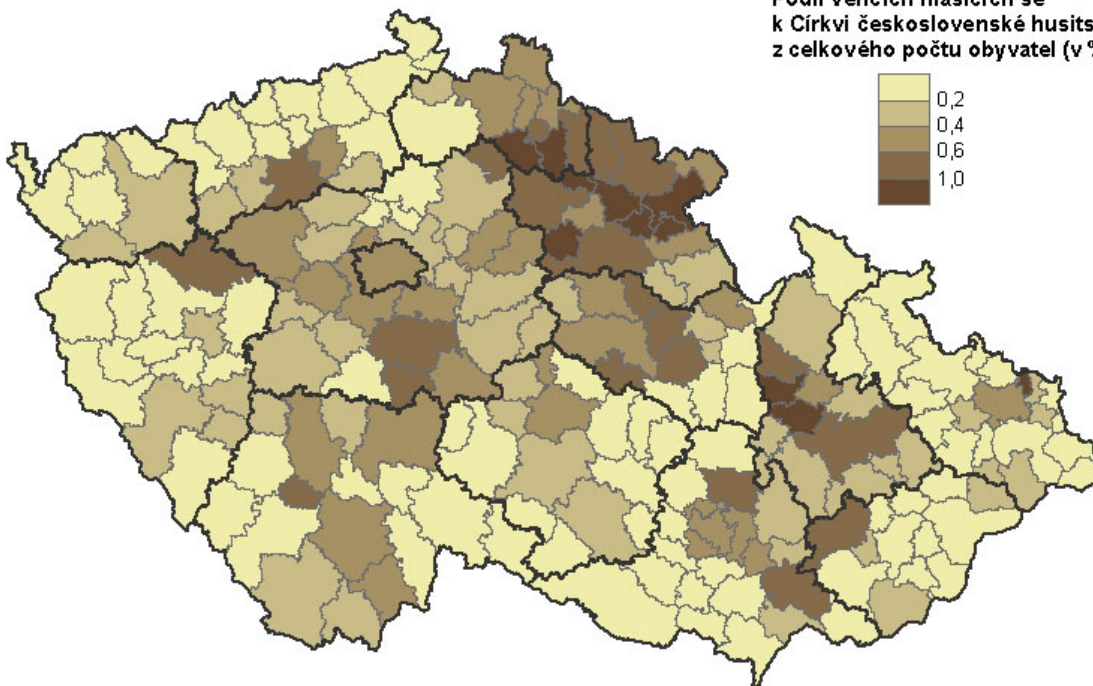
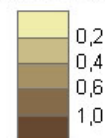
Rozmístění osob hlásících se k Církvi československé husitské podle velikostní skupiny obcí vykazuje ve srovnání s celorepublikovou strukturou významnější rozdíl v kategorii největších měst - se 100 000 a více obyvateli. Na tato velká města připadlo téměř 29 % obyvatel, které se k Církvi československé husitské přihlásily, zatímco ve struktuře celkového počtu obyvatel byla největší města zastoupena 22 %.

Nadprůměrné zastoupení ve srovnání s obyvatelstvem celkem bylo i v obcích o velikosti 5 000 - 9 999 obyvatel; rozdíl byl ale podstatně menší a překračoval pouhé dva procentní body. Koncentrace do velkých měst se promítla i do zastoupení Církve československé husitské na počtu obyvatel. V obcích se 100 000 a více obyvateli bylo toto

Podíl věřících hlásících se k Církvi československé husitské (SLDB 2011)

ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností a v Praze

Podíl věřících hlásících se k Církvi československé husitské z celkového počtu obyvatel (v %)

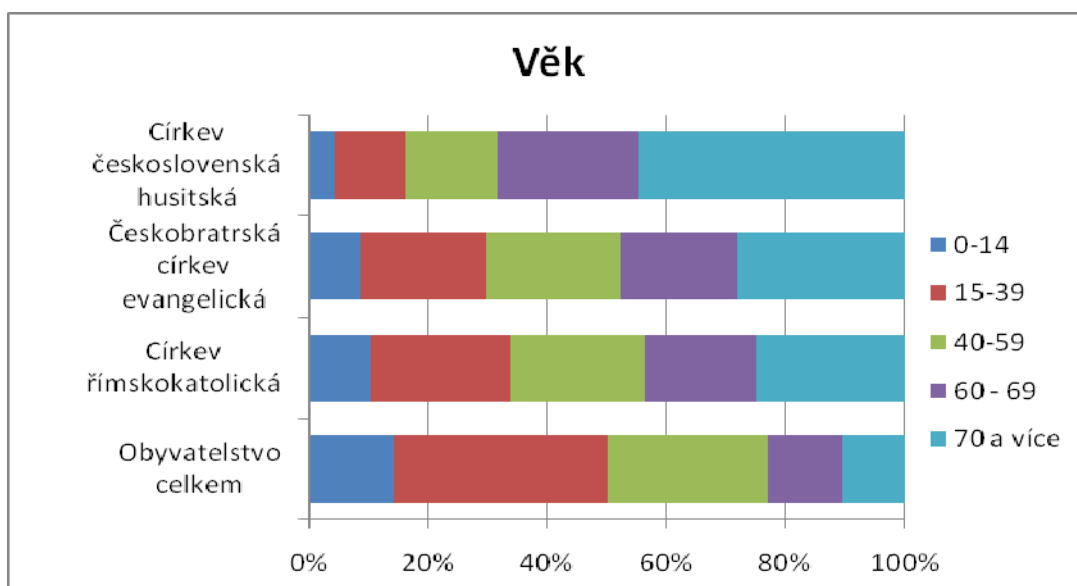
Z okresů s nejvyššími počty to jsou vedle Prahy, Brna-města a Ostravy-města okresy Náchod, Olomouc, Hradec Králové, Trutnov a Liberec. Maximální podíly na počtu obyvatel okresu byly 1,6 % v okrese Náchod a 1,3 % v okrese Semily. Podíly mezi 0,5 - 0,9 % mělo dalších 18 okresů.

Tradiční soustředění věřících této církve ve východních Čechách dokumentují přesvědčivě také data za správní obvody obcí s rozšířenou působností. Mikroregiony (mimo tří moravských) vytvářejí téměř kompaktní celek rozložený ve východní části Libereckého a západní části Královéhradeckého kraje. Nejvyšší zastoupení počtu věřících z Církve československé husitské na počtu obyvatel bylo v SO ORP Náchod, Semily, Nové Město nad Metují a Turnov s hodnotami od 2 % do 1,3 % obyvatel příslušného území.

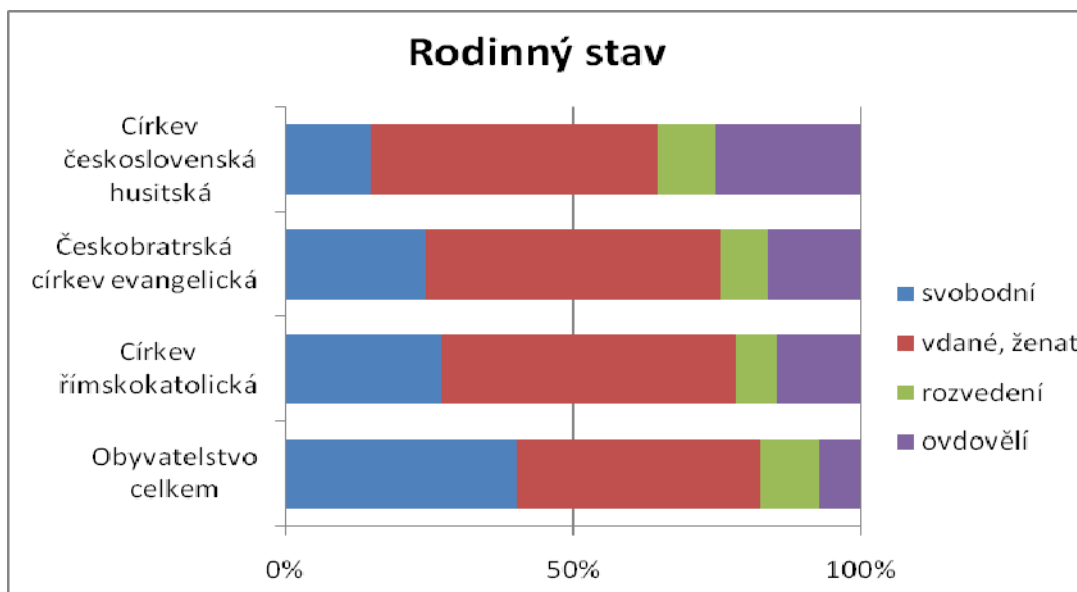
V pěti obcích byla překročena hranice 10 % obyvatel hlásících se k Církvi československé husitské. Byly to obce Jedlany, Strážiště, Nestrašovice, Brdy a Dílce. Maximální hodnota v Jedlanech činila 15,7 %. Všechny tyto obce patřily k nejmenším; počet obyvatel ani v jedné z nich nepřekročil 100 osob.

Vzhledem k velmi nízké republikové hodnotě (0,4 % obyvatel) se i podíly na úrovni obcí pohybovaly častěji v desetinách než v jednotkách procent. Pod hranicí 1 % věřících Církve československé husitské na počtu obyvatel obce bylo 2 501 obcí (s minimálně jednou osobou, která zvolila tuto církev). Průměrnou hodnotu (0,4 %) mělo 291 obcí, nadprůměrný podíl Církve československé husitské na počtu obyvatel obce (tedy 0,5 a více %) mělo celkem 1312 obcí. Ve 3 180 obcích nebyla ani jedna osoba s touto volbou náboženské víry.

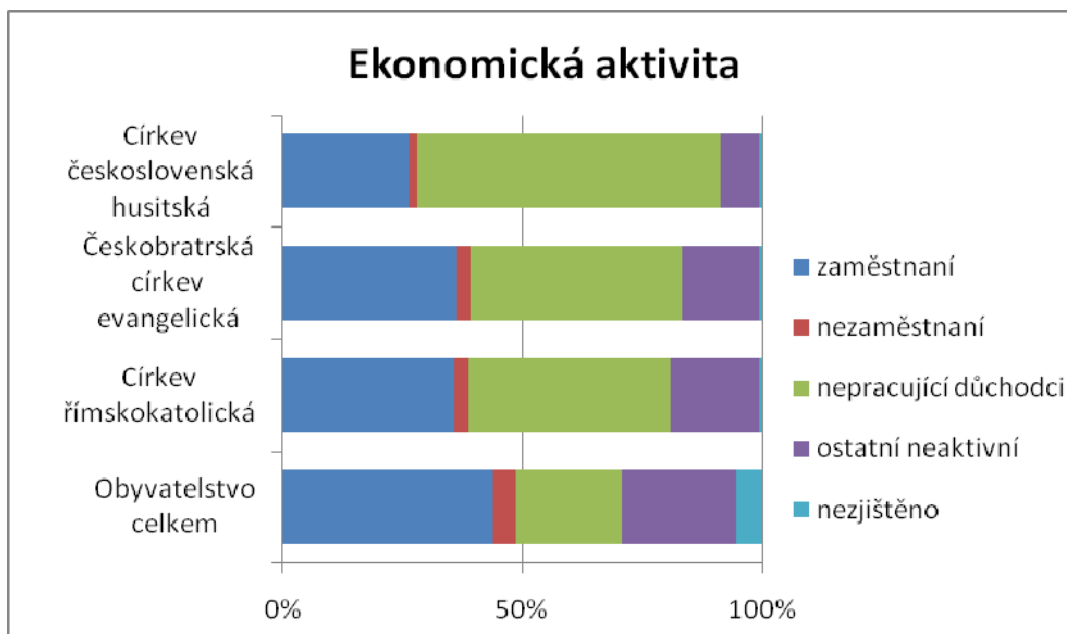
4.4. Vzájemné srovnání základních charakteristik k 26.3.2011

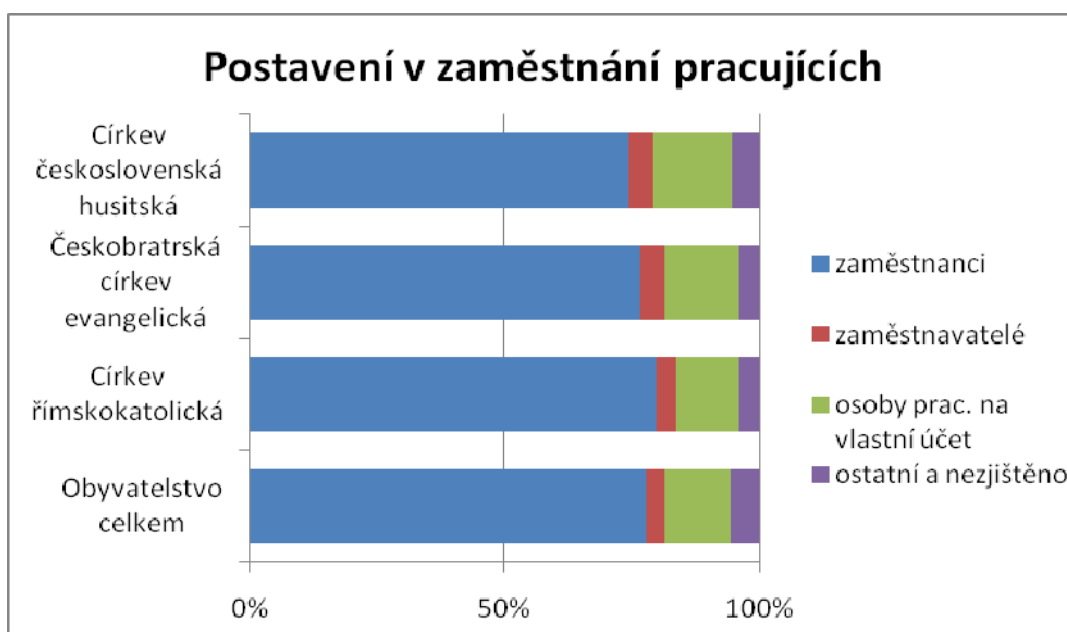
Stejně jako věřící celkem, i konkrétní nejpočetnější církve vykazovaly ve srovnání s celkovou populací stejnou odlišnost ve věkové struktuře - tj. vyšší zastoupení nejstarších věkových skupin. Zvláště pak v Církvi československé husitské bylo věkové složení diametrálně odlišné od průměru; osob ve věku 60 a více let bylo 68 %, zatímco v celkové populaci to bylo 23 %

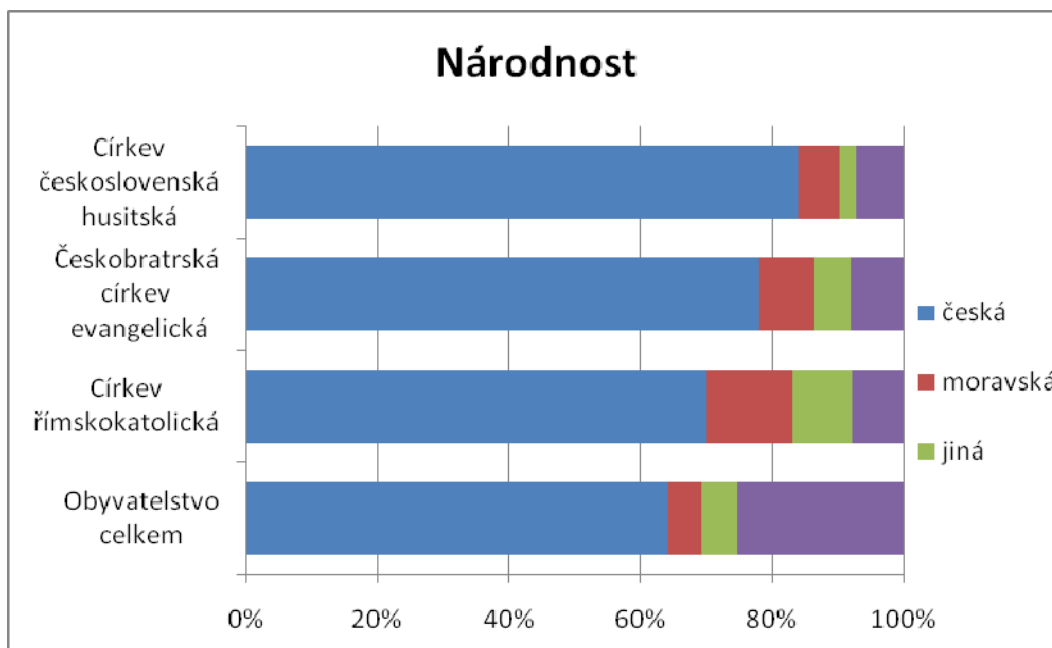
V závislosti na věkové struktuře měly všechny církve vyšší zastoupení ovdovělých. Naopak nižší byly podíly svobodných - částečně díky věkové struktuře, dílem pak jako důsledek větší váhy rodinného života v manželství. Největší rozdíl proti obyvatelstvu celkem vykazovala opět Církev československá husitská, kde čtvrtina osob byla ovdovělá (v populaci celkem pouze 7 %) a svobodných bylo necelých 15 % (v populaci celkem to bylo 40 %).

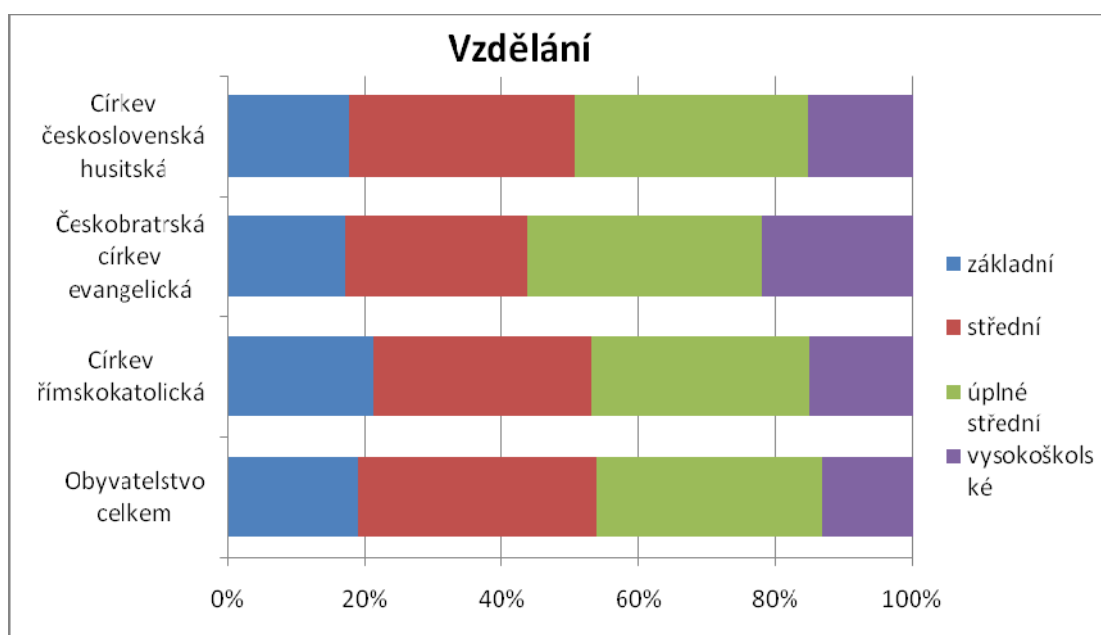
Výrazně vyšší zastoupení osob starších 60 let se promítlo i do převahy skupiny ekonomicky neaktivních, v níž dominovali nepracující důchodci. Relace ekonomicky neaktivních ku ekonomicky aktivním byla nejméně příznivá u „nejstarší“ Církve československé husitské, kde podíl ekonomicky neaktivních byl 2,5 krát vyšší. U dalších dvou církví byl 1,5 krát vyšší. V případě populace celkem byla naopak převaha ekonomicky aktivních. Kromě toho ve struktuře připadlo 5,5 % na nezjištěno, zatímco u církví byla nezjištěná ekonomická aktivita shodně pouze 0,7 %.

Přestože skupina pracujících osob v rámci jednotlivých církví měla v porovnání s celorepublikovými hodnotami zastoupení výrazně nižší, postavení v zaměstnání v rámci této skupiny osob mělo strukturu velmi podobnou a odlišnosti jak od průměrných hodnot, tak mezi jednotlivými církvemi byly malé.

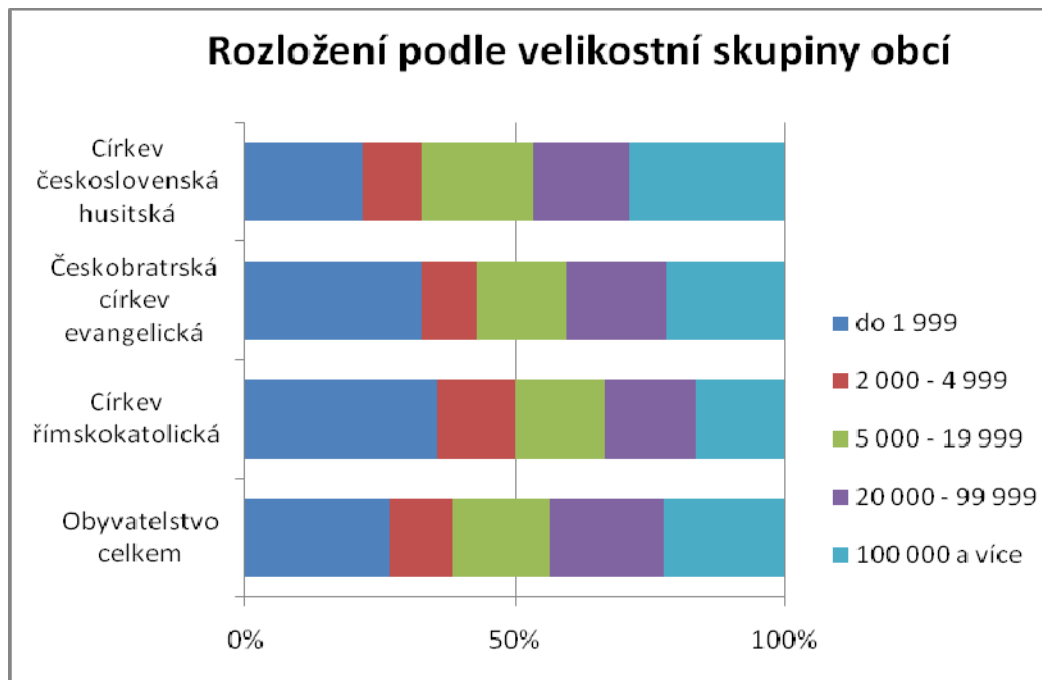

Struktura vybraných církví podle národnosti korespondovala zejména s jejich územním rozložením a byla ovlivněna i územní koncentrací některých národností. Týkalo se to především národnosti moravské a Církve římskokatolické, kde v obou případech bylo významné zastoupení území Moravy. Osoby, které se přihlásily k církvím, častěji uvedly i svou národnost. Neuvedená národnost v populaci celkem překročila 25 %, zatímco u vybraných církví byl podíl neuvedených národností pouze mezi 7 - 8 %.

Nejpříznivější vzdělanostní strukturu měla Českobratrská církev evangelická, zejména díky podílům osob s úplným středním (vč. vyššího odborného) a vysokoškolským vzděláním. Nadprůměrné hodnoty měla i Církev československá husitská. Rozložení podle vzdělání u Církve římskokatolické se blížilo nejvíce celorepublikovým hodnotám. Srovnání je ale limitováno faktem, že na úrovni celé republiky zůstalo více než 5 % osob starších 15 let s nezjištěným vzděláním, zatímco u srovnávaných církví byly podíly nezjištěného vzdělání shodně mírně nad půl procentem, tedy v zanedbatelných hodnotách.

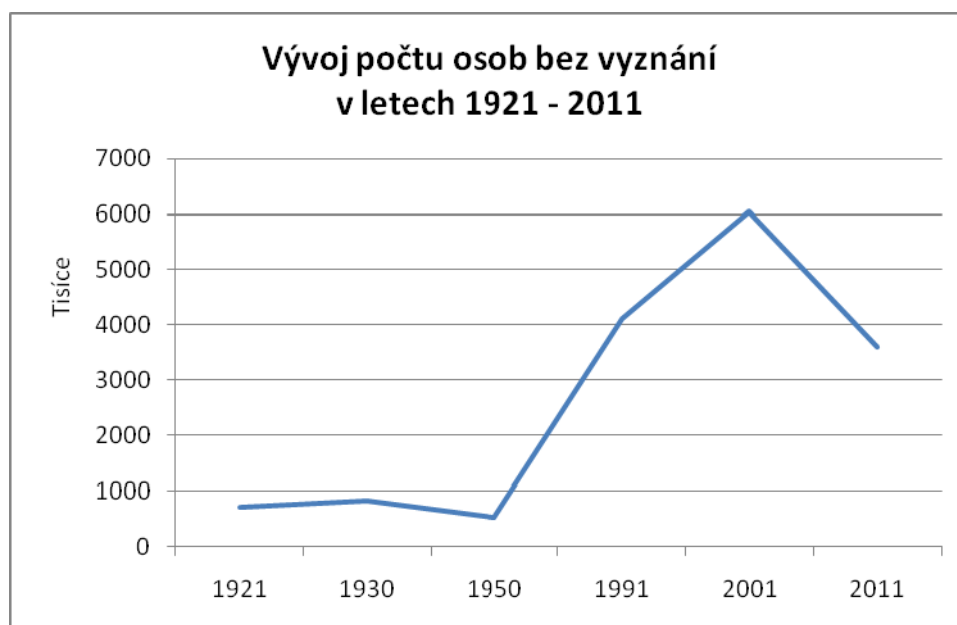
Přesto pro všechny tři církve platilo, že vzdělanostní struktura osob, které příslušnost k nim deklarovaly, byla příznivější (byť s různou intenzitou) než u obyvatelstva celkem.

V rozmístění osob hlásících se k církvím podle velikostní skupiny obcí se průměrným republikovým hodnotám nejvíce blížila Českobratrská církev evangelická. Církev římskokatolická měla vyšší zastoupení v malých obcích - 50 % připadlo na obce s méně než 5 tisíci obyvateli (v populaci celkem je to 38 %). Naopak Církev československá husitská měla nadprůměrný podíl v největších městech se 100 tisíci a více obyvateli, na které připadlo 29 % všech osob, které tuto církev uvedly.

5. Osoby bez náboženské víry

V dlouhodobém vývoji měl počet osob bez víry významné hodnoty až od sčítání 1991, přičemž maxima dosáhl v roce 2001, kdy více než 6 milionů osob uvedlo, že jsou bez vyznání.

Při sčítání 2011 celkem 3,6 mil. osob deklarovalo, že jsou bez víry. Ve srovnání s rokem 2001 to byl pokles o více než 2,4 mil. osob. I v této skupině byl tedy patrný dopad počtu neuvedených odpovědí, a to dokonce výraznější než u věřících osob. Zatímco celkový počet osob, které se rozhodly vyjádřit svou sounáležitost s vírou, se snížil proti roku 2001 o 34 %, v případě osob bez víry to bylo snížení o 40 %. Přitom nebyl v podstatě rozdíl mezi muži a ženami.

Ve vztahu k celkovému počtu obyvatel uvedla deklaraci „bez náboženské víry“ v roce 2011 více než třetina osob; v roce 2001 to bylo téměř 60 % obyvatel. Pokud by se podíly osob bez víry vztáhly k počtu osob, které na otázku na víru odpověděly, byly by rozdíly mezi posledními dvěma sčítáními minimální. V roce 2011 z počtu osob, které otázku zodpověděly bylo 62 % bez víry, v roce 2001 uvedlo 65 %, že jsou bez vyznání.

Osoby bez náboženské víry podle pohlaví v letech 1991 - 2011

Pohlaví	1991	2001	2011	rozdíl 2011/2001	
				abs.	%
Osoby bez víry celkem	4 112 864	6 039 991	3 604 095	-2 435 896	59,7
muži	2 116 547	3 099 810	1 838 898	-1 260 912	59,3
ženy	1 996 317	2 940 181	1 765 197	-1 174 984	60,0

Věková struktura osob bez náboženské víry potvrdila dlouhodobý trend, že s vyšším věkem klesá podíl osob bez víry. Týká se to zejména věku nad 60 let, kde jsou již rozdíly proti celorepublikovému průměru i proti jiným věkovým skupinám výrazné. Naproti tomu rozdíl mezi maximálním a minimálním podílem v ostatních věkových skupinách (tedy do 59 let) činil jen 4,5 bodu.

Osoby bez náboženské víry podle pohlaví a věku k 26.3.2011

Věk	Osoby bez náboženské víry			Podíl z obyvatel příslušného věku v %		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
Osoby bez víry celkem	3 604 095	1 838 898	1 765 197	34,5	36,0	33,1
z toho:						
0 - 14	559 021	287 335	271 686	37,5	37,6	37,5
15 - 19	229 686	118 205	111 481	39,9	40,0	39,7
20 - 29	557 449	286 301	271 148	39,8	40,2	39,8
30 - 39	672 835	348 729	324 106	38,4	38,9	37,9
40 - 49	515 076	261 816	253 260	37,0	36,9	37,1
50 - 59	499 394	258 070	241 324	35,4	37,1	33,7
60 - 69	355 478	182 358	173 120	27,2	30,0	24,8
70 a více	208 043	92 274	115 769	19,2	22,5	17,2

Z údajů o vzdělání osob bez víry vyplynula jednoznačná závislost: s vyšší úrovní vzdělání se zvyšoval i podíl osob, které se vyjádřily, že jsou bez náboženské víry. Zatímco u osob se základním vzděláním to bylo 29,8 % všech obyvatel tohoto vzdělání, v případě vysokoškolsky vzdělaných to bylo 41,4 %. Tato skutečnost je ve zdánlivém rozporu s vývojem vzdělanostní struktury věřících, kde bylo konstatováno, že vysokoškolsky vzdělaní věřící - jako jediná kategorie vzdělání - vzrostla i absolutně a podíl vysokoškoláků na počtu věřících významně posílil. Celkový počet vysokoškoláků v populaci rostl rychleji než počet věřících vysokoškoláků, proto se ve struktuře vysokoškoláků podle vztahu k víře podíl věřících prakticky nezměnil a k přesunům došlo jen u podílu osob bez víry a neuvedených odpovědí. Kromě toho osoby s vysokoškolským vzděláním uváděly častěji svou víru (nebo že jsou bez víry) než osoby se vzděláním nižším; konkrétně 30 % vysokoškoláků nechalo otázku na víru bez odpovědi, zatímco např. u osob se základním vzděláním neuvedlo odpověď 46 %.

Vliv vzdělání byl přitom výraznější u žen než u mužů, což dokládá větší rozpětí intervalu mezi základním a vysokoškolským vzděláním právě u žen.

Podíly osob bez náboženské víry podle velikosti místa bydliště korespondovaly (přesněji řečeno doplňovaly se) s podíly věřících. Nejvyšší zastoupení měly osoby bez náboženské víry v městském osídlení, konkrétně v obcích s 50 - 100 tisíci obyvateli. Naopak nejnižší ve venkovském osídlení, tedy v nejmenších obcích.

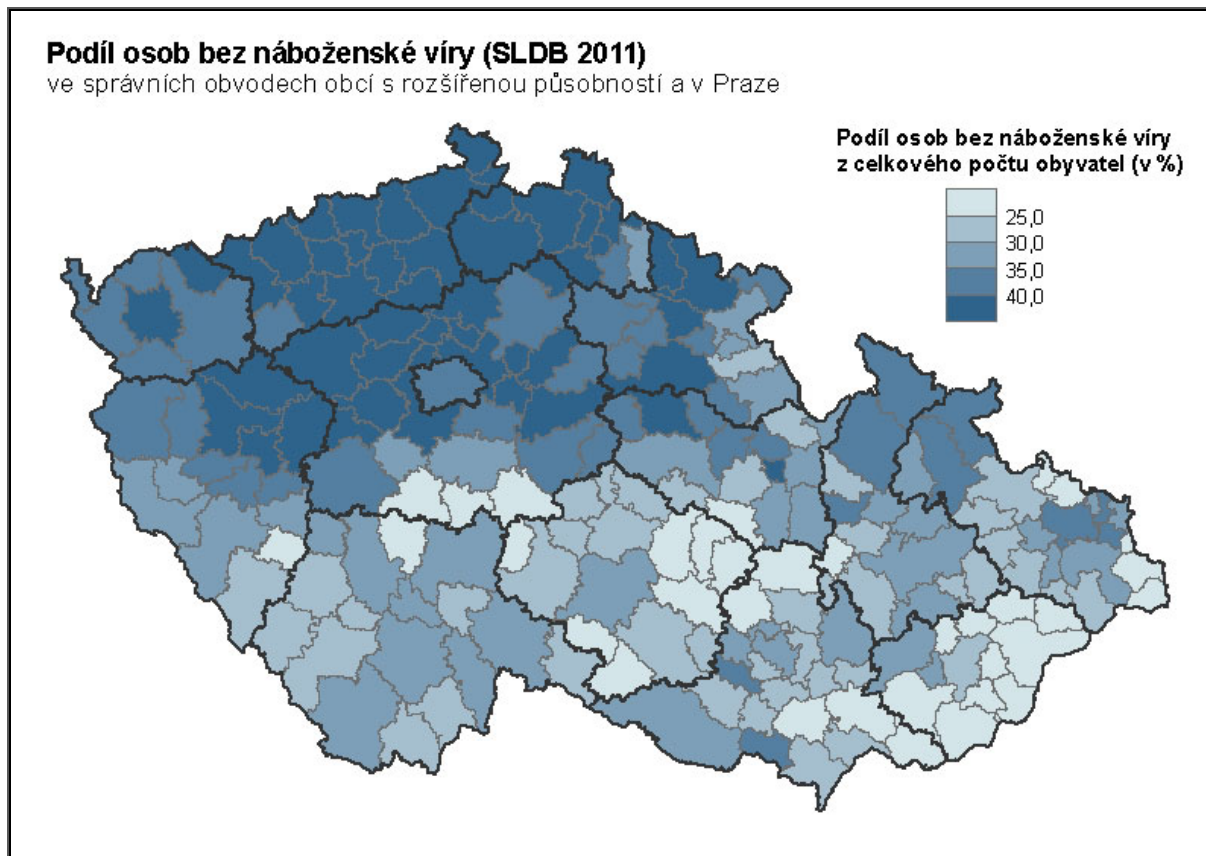
Obdobné to bylo ve struktuře podle krajů, kde nejvyšší podíly osob bez víry byly v krajích s nejnižším zastoupením věřících, tedy v Ústeckém a Libereckém kraji a nejnižší ve Zlínském kraji a v Kraji Vysočina. Obdobné rozložení

Osoby bez náboženské víry podle velikostní skupiny obcí k 26.3.2011

Velikostní skupina obcí	Počet obyvatel	Osoby bez náboženské víry	
		abs.	% ¹⁾
ČR celkem	10 436 560	3 604 095	34,5
v tom:			
do 199	190 509	52 272	27,4
200 - 499	653 356	199 696	30,6
500 - 999	940 142	292 216	31,1
1 000 - 1 999	1 002 103	311 474	31,1
2 000 - 4 999	1 228 315	402 593	32,8
5 000 - 9 999	933 230	314 321	33,7
10 000 - 19 999	956 108	358 397	37,5
20 000 - 49 999	1 329 002	487 249	36,7
50 000 - 99 999	878 783	334 623	38,1
100 000 a více	2 325 012	851 254	36,6

¹⁾ podíl z počtu obyvatel v příslušné velikostní skupině obcí

platilo i pro nižší územní celky - okresy nebo správní obvody obcí s rozšířenou působností. Rozdíl mezi maximálním podílem v Ústeckém kraji (44,2 %) a minimálním podílem ve Zlínském kraji (22,5 %) činil téměř 22 procentních bodů. Rozpětí podílů osob bez víry na počtu obyvatel na úrovni SO ORP mělo extrémnější hodnoty: maximální podíl - 47,1 % byl v SO ORP Rakovník a minimální - pouhých 6,4 % - v SO ORP Valašské Klobouky.

Vyšší podíly osob bez víry než byl celorepublikový průměr měly k datu sčítání téměř dvě pětiny obcí. Maximální hodnota - 72,1 % - byla v obci Přerubenice v okrese Rakovník; absolutně se ale jednalo o 49 osob z 68 obvykle bydlících obyvatel obce. Ve 177 obcích byla bez víry polovina či více obyvatel obce. Naopak podíl osob bez víry menší než desetina počtu obyvatel obce byl ve 303 obcích - většinou v moravských krajích.

6. Osoby s neuvedenou odpovědí

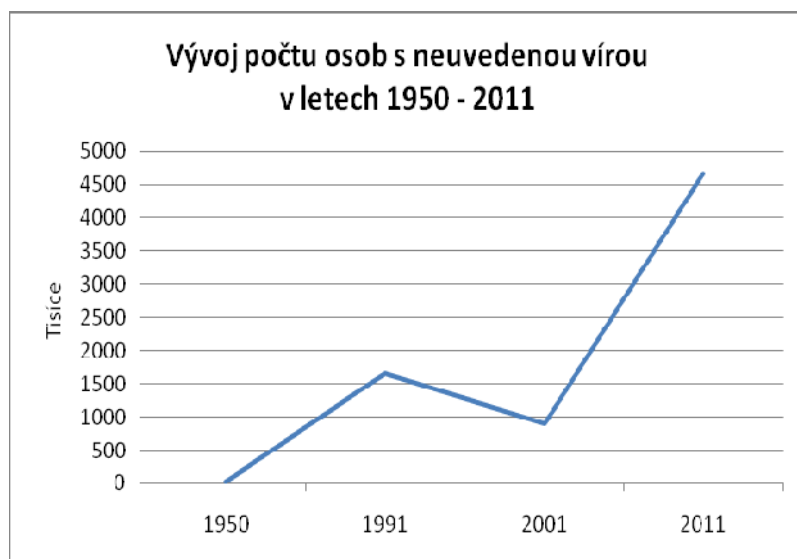
Extremně vysoké hodnoty neuvedených odpovědí na dobrovolné otázky (náboženská víra a národnost) byly významnými charakteristickými rysy sčítání 2011. Svůj vztah k víře neuvedlo do sčítacího formuláře téměř 4,7 milionu osob, tedy téměř polovina všech obyvatel (44,7 %).

Z dlouhodobého pohledu nemají počty osob s neuvedenou (nezjištěnou) vírou resp. náboženským vyznáním jasný vývojový trend. Zejména po roce 1989 ovlivnily celospolečenské změny i vnímání otázky na víru a postoje respondentů k jejímu uvádění. Vliv měla i skutečnost, že až do roku 1950 bylo uvedení náboženského vyznání povinné a bylo jednoznačně definováno jako církevní příslušnost. Pokud osoba nebyla ve svazku žádné církve, měla uvést, že je bez vyznání. Z tohoto důvodu bylo do roku 1950 neuvedení údaje zcela výjimečné.

Osoby s neuvedenou (nezjištěnou) vírou v letech 1950 - 2011

	1950	1991	2001	2011
Osoby s neuvedenou vírou	22 889	1 665 617	901 981	4 662 455
% podíl z počtu obyvatel	0,3	16,2	8,8	44,7

Opětovné zařazení dotazu po náboženském vyznání po čtyřiceti letech v roce 1991 vyvolalo poměrně rozsáhlou a často protikladnou diskusi a rozporuplné reakce. Část veřejnosti uvítala, že může po 40 letech opět svobodně svou víru deklarovat, jiní ale toto téma považovali za nepřiměřený zásah do soukromí.

Vzhledem k negativním reakcím bylo v průběhu sčítání rozhodnuto, že možnost neuvádět odpověď bude tolerována. Z těchto důvodů byly počty osob jak věřících, tak i osob s nezjištěným náboženským vyznáním částečně nadhodnoceny, což doložily výsledky následujícího sčítání v roce 2001, kdy počty věřících, ale zejména počty osob s neuvedenou odpovědí významně poklesly. Od sčítání 2001 byla otázka na víru již přímo v zákoně o sčítání označena jako dobrovolná, tedy

nepovinná. Rozkolísaný vývoj počtů neuvedených odpovědí byl ovlivněn většinou faktory mimo sčítání, nelze proto objektivně hodnotit trendy, příčiny vývoje, ale je možné pouze analyzovat stav k danému okamžiku.

Skupina osob bez uvedení vztahu k víře k 26.3.2011 neměla z pohledu základních demografických charakteristik žádná specifika ani žádné signifikantní rysy.

Rozdíl mezi muži a ženami byl z hlediska nezodpovězení otázky na náboženskou víru minimální. I v absolutním vyjádření byly jejich počty téměř shodné, žen bylo více jen o cca 40 tisíc osob. Ani v hodnocení jednotlivých věkových skupin nejsou patrné žádné významné objektivní souvislosti.

Osoby s neuvedenou odpovědí na náboženskou víru podle věku k 26.3.2011

Věková skupina	Osoby s neuvedenou odpovědí			Podíl z obyvatel příslušného věku v %		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
Osoby s neuvedenou odpovědí	4 662 455	2 310 094	2 352 361	44,7	45,2	44,2
z toho:						
0-14	734 366	377 852	356 514	49,3	49,5	49,2
15-19	258 892	133 579	125 313	45,0	45,2	44,7
20-29	600 771	312 280	288 491	43,1	43,9	42,3
30-39	768 688	399 598	369 090	43,9	44,6	43,2
40-49	616 674	322 106	294 568	44,3	45,4	43,1
50-59	626 322	310 199	316 123	44,4	44,6	44,2
60-69	582 060	271 299	310 761	44,6	44,6	44,6
70 a více	449 061	168 514	280 547	41,4	41,1	41,6

Nejvyšší podíly - více než 49 % - byly u dětí do 15 let. Je zřejmé, že rodiče v případě dětí častěji odpověď na tuto otázku vynechávali. V nejvyšší věkové skupině od 70 let byly podíly neuvedených odpovědí nejnižší, protože osoby v tomto věku jednak častěji deklarovaly svou příslušnost k víře, jednak častěji vyplňovaly i nepovinné otázky. Bez dětí do 14 let, kde nevyplnění otázky nebylo jejich vlastní volbou, lze rozdíly v jednotlivých věkových skupinách považovat za nevýznamné.

Ve vztahu k národnosti, která byla rovněž dobrovolnou a méně vyplňovanou otázkou, byly absolutní údaje ještě nižší než u jiných charakteristik. Téměř 2 miliony osob totiž nechalo bez odpovědi obě dobrovolné otázky. Přitom otázka na víru byla považována respondenty za citlivější. Počet neuvedených odpovědí na víru (4 662 455) byl výrazně vyšší než počet neuvedených národností (2 642 666).

Pro charakteristiky osob s neuvedenou vírou to znamenalo, že z celkového počtu 4,7 mil. osob byla pouze u 2,7 mil. (tj. necelých 58 %) zjištěna národnost. Bez osob s neuvedenou národností, jejichž počet byl ovlivněn mimo jiné i osobami zahrnutými do sčítání z administrativního zdroje, (u kterých

proto chyběly deklaratorní údaje ze sčítacího formuláře), vykazala struktura osob s neuvedenou náboženskou vírou podle národnosti téměř shodné rozložení jako populace celkem.

Osoby s neuvedenou odpovědí na náboženskou víru podle národnosti k 26.3.2011

Národnost	Osoby s neuvedenou odpovědí		
	abs.	% z přísl. národnosti	% z celku
Osoby s neuvedenou odpovědí	4 662 455	44,7	100,0
z toho národnost:			
česká	2 333 546	34,8	50,0
moravská	152 234	29,2	3,3
slezská	2 991	24,5	0,1
slovenská	54 280	36,9	1,2
polská	12 021	30,7	0,3
německá	6 983	37,4	0,1
romská	2 297	44,7	0,0
ruská	6 963	39,0	0,1
ukrajinská	27 916	52,4	0,6
vietnamská	14 360	48,4	0,3
neuvedená národnost	1 975 700	74,8	42,4

Ani rozdíly v relaci osob s neuvedenou vírou v jednotlivých národnostech nedávají průkazné informace o specifikách této skupiny obyvatel. Různé podíly jsou důsledkem většinou jiných vlivů. Např. národnosti s větším zastoupením cizinců (ukrajinská, vietnamská) jsou ovlivněny vyšším počtem osob

doplněných z Informačního systému evidence obyvatel (proto jsou podíly s neuvedenou vírou vyšší), národnost moravská byla koncentrována hlavně do moravských krajů, kde byla ve větší míře uváděna příslušnost k víře (proto i podíly osob s neuvedenou vírou jsou nižší) apod.

Ve vztahu ke vzdělání platilo, že ochota poskytnout údaj o víře se zvyšovala v závislosti na vyšším stupni dosaženého vzdělání. Platilo to zhruba stejně u mužů i žen. Nejvyšší procento nezodpovězení otázky po víře bylo u mužů a žen bez vzdělání. Zde byla také největší diference mezi nimi; neboť mužů neodpovědělo o dva procentní body více. Celkem se týkalo nezodpovězení této otázky téměř tři pětin všech (58,6 %) osob bez vzdělání. S vyšším dosaženým vzděláním pak tento podíl postupně klesal. U základního vzdělání se jednalo již o necelou polovinu (46,3 %), stejně jako u nejpočetněji zastoupeného vzdělání středoškolského bez maturity. Středoškoláci s maturitou neodpověděli téměř ve dvou pětinách případů (37,9 %). Osoby s vysokoškolským vzděláním nevyjádřily svůj vztah k víře jen ve třech desetinách (30,2 %).

Rozložení osob s neuvedenou vírou podle velikosti obce kopírovalo rozložení celkového počtu obyvatel. Rozdíly byly v plusových nebo minusových hodnotách v rozsahu pouhých desetin procentního bodu. Téměř dva miliony z těch, kteří neuvedli odpověď, žili v městech s více než 20 tisíci obyvateli, a představovali přes dvě pětiny všech (42,5 %). Na velkoměsta, tedy zejména na Prahu, připadalo těchto osob přes milion (1 010 tis.), což odpovídá zhruba jedné pětině všech (21,7 %).

Pokud jde o podíly osob s neuvedenou vírou z počtu osob v příslušné velikostní skupině, pohybovaly se v rozpětí 43,3 - 47,6 %. Maximální podíl osob, které svůj vztah k víře neuvedly, byl v nejmenších obcích. S růstem velikosti sídla se pak toto procento snižovalo.

Mezi kraji, kde byla nejmenší ochota se vyjádřit o své náboženské víře, byl na prvním místě Jihočeský kraj, za kterým pak následoval Karlovarský a Plzeňský kraj. Pozitivnější přístup ke svému vyjádření měli obecně obyvatelé moravských krajů a z nich zejména Zlínského kraje (40,4 %), což souviselo i s větší religiozitou daného území. Vyšší hodnoty, než byl průměr za celou republiku, mělo 8 krajů.

Obdobné tendence lze vysledovat v územním rozložení dle okresů. Územím s nejvyšším procentem nezodpovězení této otázky byla celá oblast jižních a západních Čech. Maximální podíl (52 %) byl v okrese Strakonice, hodnotě 50 % se blížily okresy Tachov, Klatovy a Plzeň-jih. Minimální hodnoty byly naopak v okresech Uherské Hradiště (36 %), dalších 6 okresů mělo hodnoty nižší než 42 %: Hodonín, Zlín, Frýdek-Místek, Kroměříž, Brno-město a Žďár nad Sázavou.

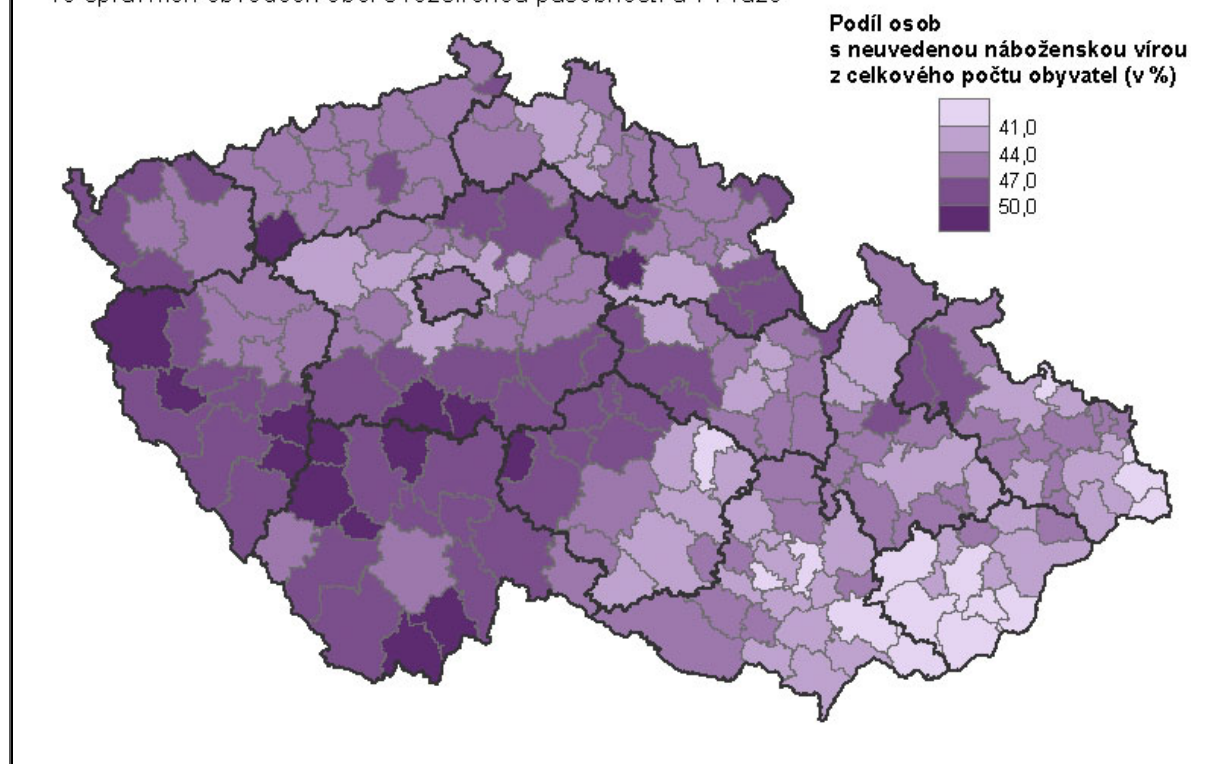
V územním detailu SO ORP byly rozdíly mezi maximem a minimem větší. Nejvyšší podíly neuvedených odpovědí byly zaznamenány ve Voticích (53 %). SO ORP Nepomuk, Strakonice a Pacov měly shodně 52,2 %. Minimum - 32,9 % - bylo v SO ORP Uherský Brod, Jablunkov, Valašské Klobouky, Uherské Hradiště a Veselí nad Moravou měly hodnoty nižší než 38 %.

Osoby s neuvedenou odpovědí na náboženskou víru podle krajů k 26.3.2011

	abs.	%
Osoby s neuvedenou odpovědí	4 662 455	44,7
Hlavní město Praha	559 409	44,1
Středočeský kraj	588 012	45,6
Jihočeský kraj	303 360	48,3
Plzeňský kraj	267 197	46,8
Karlovarský kraj	140 136	47,4
Ústecký kraj	369 777	45,7
Liberecký kraj	192 713	44,6
Královéhradecký kraj	250 676	45,8
Pardubický kraj	232 034	45,4
Kraj Vysočina	227 634	45,0
Jihomoravský kraj	493 578	42,4
Olomoucký kraj	275 740	43,9
Zlínský kraj	234 586	40,4
Moravskoslezský kraj	527 603	43,8

Podíl osob s neuvedenou náboženskou vírou (SLDB 2011)

ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností a v Praze

Na úrovni obcí měla mimořádné hodnoty obec Bělušice v okrese Most, kde byl podíl neuvedené víry téměř 89 %. Druhý nejvyšší podíl měla obec Nehodiv v okrese Klatovy, 85 % neuvedených odpovědí znamenalo ale absolutně pouhých 57 osob z 67 obyvatel obce. Kromě těchto dvou obcí dalších 1753 mělo podíl osob s neuvedenou vírou větší než 50 %. Podíly nižší než 40 % mělo 972 obcí, z toho 39 obcí mělo podíly 25 % a nižší. Extrémně nízkou hodnotu neuvedených odpovědí zaznamenaly obce Zblovice v okrese Znojmo - 10,8 % (pouhých 7 osob), Přeckov v okrese Třebíč - 14,3% (pouhých 11 osob) a Drslavice v okrese Uherské Hradiště - 15 % (75 osob).

Závěr

- Ze srovnání údajů za všechna sčítání, která od vzniku samostatné republiky zjišťovala vztah k náboženství, vyplývá, že vazba obyvatel a náboženské víry se dlouhodobě zeslabovala. Zejména pak v případě etablovaných církví na našem území, tedy především Církve římskokatolické, ale i obou dalších nejpočetnějších církví - Českobratrské církve evangelické a Církve československé husitské. Uvedené církve ztratily např. za období dvaceti let mezi lety 1991 - 2011 tři čtvrtiny osob, které se k příslušné církvi přihlásily. V případě největší církve - římskokatolické to bylo absolutně téměř tři miliony osob (2 937 tisíc). Tento pokles byl ale ovlivněn i dobrovolností otázky v letech 2001 a 2011 (a prakticky i v roce 1991), díky které pravděpodobně i část věřících svou víru neuvědla.
- V období mezi sčítáními 2001 a 2011 bylo nově registrováno 11 církví a náboženských společností.
- Dobrovolnost odpovědi vyústila v roce 2011 v mimořádně vysoký počet neuvedených odpovědí (téměř 4,7 mil. osob). Tento počet představoval téměř polovinu všech obyvatel (44,7 %) a ovlivnil radikální snížení absolutních údajů jak u věřících a konkrétních církví, tak u osob bez víry.
- Desetiletí 2001 - 2011 potvrdilo pokračující trend nejen odklonu od etablovaných tradičních církví, ale i zvýšeného zájmu o malé církve a společnosti, nebo pouze deklaraci víry jako takové. Zjištění víry bez vazby na konkrétní církev bylo provedeno poprvé v celé historii sčítání. Této možnosti využilo téměř tři čtvrtě milionu osob.
- Ve většině církví převažovaly ženy, a to prakticky ve všech věkových kategoriích. Se zvyšujícím se věkem tento rozdíl vzrůstal. U některých církví se poměr žen a mužů blížil téměř relaci 70:30. Určitou výjimku představovala z významnějších církví pouze Pravoslavná církev a to hlavně díky cizincům zejména z Ukrajiny a Ruska, mezi kterými bylo zastoupení mužů vyšší.
- Stejně jako v předchozích sčítáních platilo, že skupina věřících osob i jednotlivé církve (zejména tradiční) měly méně příznivou věkovou strukturu, ve které převažovaly osoby v poproduktivním věku. Věková struktura byla určující i pro další charakteristiky věřících - rodinný stav a ekonomickou aktivitu.
- K podstatné změně proti předcházejícím sčítáním došlo ve vztahu mezi náboženskou vírou a vzděláním. I když se na tom podílel také úbytek osob hlásících se k církvi, je skutečností, že se obdobně jako v celé společnosti zvýšila vzdělanost věřících a vyrovnala se v podstatě s většinovou populací. U některých věkových kategorií byl dokonce podíl vysokoškolského vzdělání u věřících vyšší, než v celé populaci.
- Osoby hlásící se k národnostním menšinám mají již tradičně vyšší procento věřících než osoby české národnosti. Moravská národnost, ke které se při sčítání 2011 přihlásilo více než půl milionu osob, měla proti české národnosti podstatně vyšší zastoupení věřících. V případě Církve římskokatolické, která převažuje především na Moravě, byl tento rozdíl ještě významnější.
- S podstatným úbytkem počtu osob, které deklarovaly příslušnost k víře v období 2001 - 2011 se zmiřňoval rozdíl v religiozitě mezi venkovským a městským osídlením, přestože nadále diference mezi malými obcemi a městy a velkoměsty přetrvávaly.

- Nejpočetnější církví zůstala Církev římskokatolická. Její zázemí bylo tradičně na Moravě, zejména ve Zlínském, Jihomoravském a Moravskoslezském kraji, které soustřeďovaly téměř polovinu všech věřících římských katolíků.
- Územní diference religiozity mezi západní a východní částí republiky se v posledních desetiletích zvýšila. Nejnižší počet věřících jak absolutně tak relativně byl zaznamenán na západě republiky a směrem na východ se tyto ukazatele kvantitativně i kvalitativně zlepšovaly. Nejméně osob se hlásilo k náboženské víře v Ústeckém, Karlovarském a Libereckém kraji. Naopak nejvíce osob tradičně ve Zlínském a Jihomoravském kraji s dominujícími okresy Uherské Hradiště a Hodonín, a to i při celkovém snížení počtů osob hlásících se k víře.
- Počet osob bez víry se snížil proti roku 2001 o dvě pětiny. Tento pokles (stejně jako u věřících) byl ale ovlivněn do značné míry počtem neuvedených odpovědí.